II

(Niet-wetgevingshandelingen)

BESLUITEN

BESLUIT VAN DE COMMISSIE

van 16 november 2012

betreffende de door Nederland ten uitvoer gelegde steunmaatregelen SA.33305 (2012/C) en SA.29832 (2012/C) ten gunste van ING

(Kennisgeving geschied onder nummer C(2012) 8238)

(Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

(2013/719/EU)

DE EUROPESE COMMISSIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 108, lid 2, eerste alinea,

Gezien de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, en met name artikel 62, lid 1, onder a),

Na de lidstaten en andere belanghebbenden overeenkomstig de genoemde artikelen te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken [1],

Overwegende hetgeen volgt:

I. PROCEDURE

(1) Op 22 oktober 2008 heeft Nederland een kapitaalverhoging van 10 miljard EUR (hierna "de herkapitalisatiemaatregel" genoemd) bij de ING Groep N.V. (hierna "ING" genoemd) in de vorm van Core Tier 1-effecten (hierna ook "CT1-effecten" of "kernkapitaaleffecten" genoemd) aangemeld bij de Commissie.

(2) Bij besluit van 12 november 2008 (hierna "het reddingsbesluit" genoemd) [2] heeft de Commissie de herkapitalisatiemaatregel tijdelijk goedgekeurd als reddingssteun in het licht van een aantal toezeggingen die Nederland en ING hadden gedaan. Zij deden onder meer de toezegging de herkapitalisatiemaatregel opnieuw te zullen aanmelden indien zich een van de volgende situaties zou voordoen waardoor het heel wat minder waarschijnlijk zou worden dat een totaal jaarlijks rendement van ten minste 10 % zou worden bereikt [3]:

— er wordt geen dividend uitbetaald gedurende een periode van twee achtereenvolgende jaren of gedurende drie van de eerstkomende vijf jaar; of

— de aandelenkoers blijft, na een overgangsperiode van één jaar volgend op de datum van de huidige beschikking, gedurende een periode van twee achtereenvolgende jaren gemiddeld lager dan 13 euro.

(3) In het reddingsbesluit oordeelde de Commissie dat, hoewel de bovengenoemde scenario's de herkapitalisatiemaatregel zelf weliswaar niet ter discussie zouden stellen, de voorwaarden voor de verenigbaarheid in twijfel zouden kunnen worden getrokken als zich een dergelijke situatie voordeed en dat de Commissie met name aanvullende beperkingen zou kunnen verlangen als voorwaarde voor de verdere verenigbaarheid van de maatregel met de interne markt.

(4) Op 22 oktober 2009 heeft Nederland een herstructureringsplan ingediend, met daarin opgenomen een lijst van toezeggingen. Bij haar beschikking van 18 november 2009 [4] (hierna "de herstructureringsbeschikking van 2009" genoemd) hechtte de Commissie haar goedkeuring aan de herstructureringssteun die was verleend of zou worden verleend aan ING en haar herstructureringsplan. In artikel 1 van deze beschikking sloot de Commissie een formele onderzoeksprocedure die zij had ingeleid in verband met een impaired asset-maatregel (de Illiquid Assets Back-up Faciliteit, hierna "IABF" genoemd) die Nederland had getroffen ten faveure van ING, waarbij zij de maatregel goedkeurde in het licht van de toezeggingen die Nederland had gedaan. In artikel 2 van deze beschikking verklaart de Commissie in de eerste alinea dat de door Nederland aan ING verleende steun staatssteun vormt en, in de tweede alinea, dat deze steun met de gemeenschappelijke markt verenigbaar is, mits de in bijlage II bij de beschikking beschreven toezeggingen in acht worden genomen.

[1] PB C 262 van 30.8.2012, blz. 34.
[2] Besluit van de Commissie in zaak N528/2008, PB C 328 van 23.12.2008, blz. 10.
[3] Zie overweging (32) van het reddingsbesluit.
[4] Beschikking van de Commissie C 10/09 (ex N 138/09), PB L 274 van 19.10.2010, blz. 139.

(5) Op 17 november 2011 heeft Nederland bij de Commissie een verzoek aangemeld tot aanpassing van de toezeggingen waarop de herstructureringsbeschikking van 2009 was gebaseerd; de aanmelding werd geregistreerd onder zaaknummer SA.29832. In plaats van Westland Utrecht Bank (hierna "WUB" genoemd) af te stoten zoals was voorzien in de toezeggingen waarop de herstructureringsbeschikking van 2009 was gebaseerd (hierna "de WUB-toezegging" genoemd), stelde Nederland voor dat ING delen van WUB zou integreren in Nationale Nederlanden Bank (hierna "NN Bank" genoemd) en die geïntegreerde eenheid zou afstoten als deel van ING Insurance Europe. Nederland heeft ook verzocht om een verlenging van de afstotingsperiode voor WUB die in de herstructureringsbeschikking van 2009 was voorzien.

(6) Op 21 november 2011 heeft Nederland in de zaak van steunmaatregel SA.33305 de herkapitalisatiemaatregel opnieuw aangemeld bij de Commissie. De aanleiding voor deze aanmelding was dat ING gedurende twee opeenvolgende jaren geen coupon aan Nederland had betaald (in 2010 over 2009 en in 2011 over 2010).

(7) Op 5 december 2011 ontving de Commissie een klacht van Mediobanca waarin ING Direct ([1]) Italia ervan werd beschuldigd het verbod op prijsleiderschap waartoe ING verbonden was als gevolg van de toezeggingen van Nederland in het kader van de herstructureringsbeschikking van 2009 ([2]), te schenden.

(8) In de gevoegde zaken T-29/10 en T-33/10 hebben Nederland en ING een vordering tot gedeeltelijke nietigverklaring van de herstructureringsbeschikking van 2009 ingesteld. In zijn arrest van 2 maart 2012 ([3]) heeft het Gerecht de eerste en tweede alinea van artikel 2 van de herstructureringsbeschikking van 2009 en bijlage II bij de beschikking nietig verklaard ([4]).

(9) Omdat het Gerecht deze bepalingen nietig heeft verklaard, diende de Commissie de herstructureringssteun opnieuw te beoordelen, waarbij zij zich verplaatste in de situatie zoals die op 18 november 2009 bestond. Daarom heeft de Commissie op 11 mei 2012 een nieuw herstructureringsbesluit vastgesteld (hierna "het herstructureringsbesluit van 2012" genoemd) ([5]), waarin zij tot de bevinding komt dat de aanpassing ([6]) van de terugbetalingsvoorwaarden van die kernkapitaaleffecten staatssteun vormt, en dat die maatregel samen met alle andere maatregelen voor herstructureringssteun die in het kader van het herstructureringsplan ten behoeve van ING zijn verleend, verenigbaar is met de interne markt. De Commissie kwam tot haar bevinding over de verenigbaarheid op grond van onder andere de toezeggingen die waren gedaan in de context van het herstructureringsplan van 22 oktober 2009, en die in de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 worden herhaald. ([7])

(10) Bij besluit van 11 mei 2012 (hierna "het besluit tot inleiding van de procedure" genoemd) ([8]) heeft de Commissie de procedure van artikel 108, lid 2 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie ingeleid om de volgende drie kwesties te onderzoeken:

— de vraag of de vergoeding voor de herkapitalisatie nog wel passend was, gezien het feit dat ING sinds 2009 geen coupons aan de staat had betaald, wat aanleiding was voor een vernieuwde aanmelding van de maatregel om de in overweging (2) genoemde redenen;

— de vraag of de voorgestelde aanpassing van de toezeggingen, en meer specifiek het door Nederland voorgestelde alternatief als vervanging voor de WUB-toezegging, verenigbaar is als herstructureringssteun;

— de vraag of ING Direct een agressief prijszettingsbeleid had gevoerd, met name in Italië.

(11) Het besluit tot inleiding van de procedure is op 30 augustus 2012 in het *Publicatieblad van de Europese Unie* bekendgemaakt. De Commissie nodigde belanghebbenden daarbij uit hun opmerkingen over de steunmaatregel kenbaar te maken. De Commissie heeft van diverse belanghebbenden opmerkingen ontvangen.

(12) Op 13 juni 2012 zond Nederland de Commissie per e-mail een inhoudelijke reactie op het besluit tot inleiding van de procedure. Naast informatie over ING Direct en in het bijzonder ING Direct Italia omvatte deze reactie een document dat tot doel had de vragen te beantwoorden die in het besluit tot inleiding van de procedure waren gesteld over het alternatief voor de WUB-toezegging, alsmede een verzoek tot opschorting van de afstotingstermijn en aanstelling van een met de afstoting belaste trustee.

([1]) ING Direct is een bedrijfsonderdeel van ING dat een scala van niet-complexe financiële producten – spaarproducten, hypotheken, retailbeleggingen, betaalrekeningen en consumentenkredieten – aanbiedt, hoofdzakelijk via rechtstreekse kanalen (via haar website). ING Direct is actief in de volgende landen: Canada, Spanje, Australië, Frankrijk, Italië, Duitsland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk.

([2]) Zie de overwegingen (53), (84), (128) en (150) van de herstructureringsbeschikking van 2009.

([3]) Gevoegde zaken T-29/10 en T-33/10 Koninkrijk der Nederlanden en anderen tegen Europese Commissie, arrest van 2 maart 2012, nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie.

([4]) Op 11 mei 2012 ging de Commissie in beroep (zaaknummer C-224/12 P) tegen het arrest van het Gerecht van 2 maart 2012 in gevoegde zaken T-29/10 en T-33/10 Nederland en ING Groep tegen Commissie.

([5]) Besluit van de Commissie over steunmaatregel SA.28855 (ex N373/2009, ex C10/2009, ex N528/2008), PB C 260 van 29.8.2012, blz. 1.

([6]) Onder het oorspronkelijke herkapitalisatiecontract zoals aangemeld bij de Commissie op 22 oktober 2008 kon ING de kernkapitaaleffecten in de eerste drie jaar na de uitgifte van deze effecten enkel terugkopen tegen 150 % van de uitgifteprijs. Deze voorwaarden werden in oktober 2009 gewijzigd en de aanpassing maakte het ING mogelijk terug te betalen tegen gunstiger voorwaarden, d.w.z. tegen 100 % + verlopen interest + een terugbetalingsboete afhankelijk van de aandelenkoers van ING maar met een minimaal intern rendement ("internal rate of return", hierna "IRR" genoemd) op jaarbasis voor de staat van 15 %. Voor meer details, zie de overwegingen (45) tot en met (61) van het herstructureringsbesluit van 2012.

([7]) De bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 is identiek aan bijlage II van de herstructureringsbeschikking van 2009.

([8]) PB C 262 van 30.8.2012, blz. 34.

(13) Op 15 juni 2012 stelde Nederland tevens verdere toezeggingen voor, waaronder de toezegging een definitief terugbetalingsschema aan te houden voor de resterende kernkapitaaleffecten. Bovendien gaf Nederland aan dat het het afstotingsschema voor ING Insurance [1], dat was opgenomen in het herstructureringsplan van 22 oktober 2009, zou moeten wijzigen; met het oog daarop stelde Nederland een verlenging voor van gedragsrestricties waaraan ING onderworpen was. Nederland was van mening dat de Commissie dankzij deze voorstellen tot de conclusie zou kunnen komen dat de herstructureringssteun verenigbaar was met de interne markt.

(14) Op 19 juni 2012 had de Commissie een overleg met vertegenwoordigers van ING, NN Bank en Nederland. Tijdens deze bijeenkomst legde NN Bank de Commissie een addendum voor op het ondernemingsplan zoals dat was beschreven in het besluit tot inleiding van de procedure [2].

(15) Er vonden vervolgens nog meer bijeenkomsten plaats tussen de Commissie, ING en Nederland, met name op 25 juli, 24 augustus, 6, 17, 18 en 26 september en 1 oktober 2012. Parallel aan deze besprekingen verschafte Nederland informatie over het verloop van de afstoting van ING Insurance, over het bedrijfsmodel van NN Bank en over het prijszettingsbeleid van ING Direct Europe, met name op 23 augustus en 14, 24 en 25 september 2012.

(16) Op 23 augustus 2012 legde Nederland een door RBB Economics uitgevoerd onderzoek voor, waarin mogelijke manieren werden beschreven waarop kon worden vermeden dat het verbod op prijsleiderschap voor ING Direct Europe negatieve effecten zou hebben op de mededinging. ING Direct Europe had dit verbod opgelegd gekregen in het kader van een toezegging van Nederland, die is opgenomen in de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012. De Commissie stelde in een e-mail van 5 september 2012 diverse vragen over dit onderzoek en vroeg om kwantitatieve gegevens ter onderbouwing van de beweringen van RBB Economics. Op 13 september 2012 zond Nederland de Commissie een schrijven van RBB Economics, gedateerd 11 september 2012, waarin de vragen van de Commissie werden beantwoord maar geen nadere kwantitatieve gegevens werden verstrekt. ING verschafte op 14 september 2012 enige aanvullende gegevens die door RBB Economics waren gebruikt en gaf op 17 september 2012 nadere informatie tijdens een technische bijeenkomst met de Commissie.

(17) Op 14 september 2012 diende Nederland een geactualiseerde balansprognose in voor NN Bank (hierna het "ondernemingsplan van NN Bank" genoemd).

(18) Op 31 oktober 2012 diende Nederland een formeel verzoek in bij de Commissie tot wijziging van het herstructureringsbesluit van 2012, met name wat betreft de afstotingstermijnen voor ING Insurance. Daarnaast legde het een nieuwe lijst van toezeggingen voor, met daarin opgenomen de gevraagde aanpassing van de afstotingstermijnen voor ING Insurance, alsook wijzigingen ten aanzien van het eerder aangemelde verzoek tot aanpassing van de afstotingstermijn voor WUB en ten aanzien van het oorspronkelijke verzoek tot aanpassing dat wordt beschreven in het besluit tot inleiding van de procedure. Volgens de nieuwe lijst van toezeggingen, die in de plaats zouden komen van de toezeggingen zoals deze in de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 waren opgenomen [3], zouden bepaalde elementen van het herstructureringsplan van 22 oktober 2009 worden aangepast. Deze toezeggingen zouden van kracht worden op de datum van het Commissiebesluit tot aanpassing van het herstructureringsbesluit van 2012. De lijst van toezeggingen gaat vergezeld van twee afzonderlijke documenten. Het ene gaat nader in op de details van het verbod op prijsleiderschap voor ING Direct Europe, dat geen deel zou uitmaken van het wijzigingsbesluit maar dat voor de Commissie wel de basis zou vormen voor haar toezicht op het gewijzigde herstructureringsbesluit van 2012. Het andere document omvat de beginselen die moeten worden toegepast op de interne afwikkeling van de ING-onderdelen US Variable Annuities (VA) en US Financial Products. Dit document wordt als een afzonderlijke bijlage beschouwd.

(19) De Commissie neemt akte van het feit dat Nederland er bij wijze van uitzondering mee instemt dat het onderhavige besluit in de Engelse taal wordt aangenomen.

II. **FEITEN**

2.1 BESCHRIJVING VAN ING

(20) ING bestaat uit ING Groep N.V., een moederholding die volledige zeggenschap heeft over de bancaire activiteiten van ING via ING Bank N.V. (hierna "ING Bank" genoemd) en over haar verzekeringsactiviteiten via ING Verzekeringen N.V. (hierna "ING Insurance" genoemd).

(21) In de naar segment uitgesplitste verslagen van ING wordt ING Bank onderverdeeld in de businesslines Retail Banking, Commercial Banking en ING Direct. Voor ING Insurance wordt daarentegen een geografische verslaglegginsstructuur gehanteerd: Insurance Benelux (waaronder begrepen "Nationale Nederlanden" (ook wel "NN" genoemd), de Nederlandse verzekeringsactiviteit van ING), Insurance Central and Rest of Europe, Insurance US en Insurance Asia/Pacific). In de overwegingen (20) tot en met (37) van het herstructureringsbesluit van 2012 worden de bedrijfsonderdelen van ING meer in detail beschreven.

(22) In tabel 1 worden de belangrijkste financiële cijfers van ING voor de periode 2007-2011 samengevat. Hoewel ING in 2010 en 2011 winst maakte, keerde zij geen dividend uit aan haar aandeelhouders. Bijgevolg betaalde zij ook geen coupons aan Nederland.

[1] ING Insurance is de verzekeringstak van ING, die uitgebreider wordt beschreven in overweging (21).

[2] Zie de overwegingen (52) tot en met (78) van het besluit tot inleiding van de procedure.

[3] De nieuwe lijst zou zo nodig ook in de plaats komen van de toezeggingen in bijlage II van de herstructureringsbeschikking van 2009. Voor zover de tweede alinea van artikel 2 van de herstructureringsbeschikking van 2009 en bijlage II bij die beschikking geldig verklaard wordt door de rechterlijke instanties van de Unie, zou de beoordeling en dus de goedkeuring op basis van de evaluatie door de Commissie van de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 overbodig worden.

Tabel 1

Belangrijke financiële maatstaven ING 2007-2011

Jaar	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal inkomsten (miljoen EUR)	73 672	64 248	46 928	54 105	55 794
Nettoresultaat (x miljoen EUR)	9 238	– 868	– 1 006	2 810	5 766
Totaal activa (x miljard EUR)	1 313	1 332	1 164	1 247	1 279
Totaal aandelenkapitaal (x miljard EUR)	37	17	34	41	47
Uitstaand notioneel bedrag CT1-effecten (x miljard EUR)		10	5	5	3

2.2 IN HET HERSTRUCTURERINGSBESLUIT 2012 GOEDGEKEURDE HERSTRUCTURERINGSPLAN

(23) ING voert momenteel het herstructureringsplan van 22 oktober 2009 uit op basis van de toezeggingen in de bijlage bij het herstructureringsbesluit 2012. Een monitoring trustee ziet toe op de tenuitvoerlegging door ING van onder andere de WUB-toezegging en de toezeggingen dat ING en ING Direct Europe het verbod op prijsleiderschap zullen respecteren.

2.3 PROBLEMEN BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN DE TOEZEGGINGEN WAAROP HET REDDINGSBESLUIT EN HET HERSTRUCTURERINGSBESLUIT VAN 2012 ZIJN GEBASEERD

Heraanmelding van de herkapitalisatiemaatregel

(24) ING hoeft uitsluitend couponbetalingen over de Core Tier 1-effecten te verrichten aan Nederland wanneer dividend wordt uitbetaald over de gewone aandelen. Ten tijde van het reddingsbesluit verklaarde ING dat zij haar dividendbeleid van dat moment zou voortzetten als de marktomstandigheden dat toelieten. Aangezien ING echter geen dividenden uitbetaalde in 2010 en 2011, werd de herkapitalisatiemaatregel op 21 november 2011 opnieuw aangemeld door Nederland, conform de toezegging van Nederland waarop het reddingsbesluit is gebaseerd. De toezegging om een nieuwe aanmelding in te dienen, had tot doel een toereikende vergoeding te waarborgen met het oog op de onzekerheid van de couponbetalingen die inherent is aan de Core Tier 1-effecten.

Problemen bij het uitvoeren van de WUB-toezegging en de toezeggingen aangaande de afstoting van verzekeringsactiviteiten [1] **– aanpassing van deze toezeggingen om de verenigbaarheid van de herstructureringssteun te waarborgen**

(25) In het najaar van 2010 peilde ING de markt om na te gaan of marktspelers belangstelling hadden voor het verwerven van WUB. ING nam contact op met talrijke marktpartijen [2]. Er was niet echt belangstelling voor WUB. De monitoring trustee bracht in zijn trustee-rapporten van september 2010, november 2010 en januari 2011 verslag uit over die peiling van de markt [3]. Vanwege deze ontwikkeling paste Nederland de opzet van de WUB-toezegging aan en het meldde de wijziging aan bij de Commissie. De nieuwe opzet voorzag in de samenvoeging van delen van WUB in NN Bank, dat onderdeel is van de Europese verzekeringsactiviteiten van ING. Deze constructie, waarin delen van WUB zouden worden geïntegreerd in NN Bank en waarin een groot deel van de historische hypotheekportefeuille (ter waarde van 34 miljard EUR) bij ING zou blijven, wordt door Nederland en ING het Van Gogh-scenario genoemd.

(26) Naast de problemen bij het uitvoeren van de WUB-toezegging werd ING ook met problemen geconfronteerd bij de tenuitvoerlegging van de toezegging ING Insurance af te stoten. ING was aanvankelijk van plan door middel van een beursintroductie (hierna "IPO" genoemd) de toezegging ING Insurance af te stoten gestand te doen. Deze IPO zou betrekking hebben op de totale verzekeringsactiviteit. Later besloot ING evenwel om twee afzonderlijke IPO's te gebruiken in plaats van één enkele IPO: een voor EurAsia [4] en een voor de Verenigde Staten. Gezien het verslechterende economische en marktklimaat in Europa, wijzigde ING echter haar basisscenario van een IPO voor EurAsia Insurance en is zij voornemens te verkennen welke mogelijkheden er zijn om bepaalde onderdelen van deze activiteit afzonderlijk af te stoten.

(27) Volgens Nederland heeft de afstoting van ING Insurance vertraging opgelopen door ontwikkelingen in de macro-economie en de regelgeving, ongunstige waarderingen en de blootstelling van ING zelf aan problemen die in de gehele sector spelen. Wat het macro-economisch klimaat betreft, heeft de daling van de langetermijnrentes zich voortgezet in zowel Nederland als de Verenigde Staten, met als gevolg dat de passiva van verzekeringsmaatschappijen zijn gestegen. Daarnaast heeft de escalatie van de Europese staatsschuldcrisis negatieve gevolgen gehad

[1] Overweging (77) en de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 bevatten een beschrijving van de toezegging van ING en Nederland om alle verzekeringsactiviteiten van ING af te stoten.

[2] In een eerste ronde werkte ING met een shortlist van 24 partijen. In een tweede ronde werkte het met een lijst van 16 partijen, die op verzoek van de trustee werd uitgebreid met nog eens 3 extra namen.

[3] De mislukte tenuitvoerlegging van de WUB-toezegging wordt in detail beschreven in de overwegingen (39) tot en met (78) van het besluit tot inleiding van de procedure.

[4] EurAsia Insurance verwijst naar de activiteiten van ING Insurance in Europa en Azië.

voor de vermogenswaarde van levensverzekeringsmaatschappijen. Er bestaat onduidelijkheid over de nieuwe Solvency II-regels ([1]), waardoor het voor particuliere investeerders en industriële partners lastig is een verzekeringsmaatschappij nauwkeurig te waarderen. Volgens Nederland zijn de waarderingsmaatstaven verslechterd: de indices van levensverzekeringen in Europa en de Verenigde Staten staan op een historisch dieptepunt van bijna 0,4 maal de boekwaarde van de aandelen (in de tweede helft van 2009 was dit nog 0,9 maal de boekwaarde).

(28) Bovendien, […] (*) heeft Nationale Nederlanden […] door de voortdurende onzekerheid over gevallen van misleidende verkoop in de gehele sector in Nederland (de zogeheten 'woekerpolissen'). Ten aanzien van ING Insurance US gaf ING aan dat […] wat VA-producten betreft, die een groot deel vormen van de balans van ING Insurance US ([2]).

(29) Tegen deze achtergrond zal ING niet langer in staat zijn om haar verzekeringsactiviteit tegen het einde van 2013 af te stoten, hetgeen door Nederland is bevestigd in zijn reactie op het besluit tot inleiding van de procedure van de Commissie.

Vermeende agressieve prijszettingsstrategie van ING Direct Italia

(30) Bij schrijven van 5 december 2011 beweerde Mediobanca dat ING op de Italiaanse markt, in strijd met het verbod op prijsleiderschap waaraan het was onderworpen, als prijsleider had geopereerd. Meer in het bijzonder beweerde Mediobanca dat ING Direct Italia in de vierde week van september 2011 (19-25 september) haar twaalfmaands brutorente voor nieuwe cliënten had verhoogd van 3,50 % (het tarief dat in de voorgaande week en ten minste sinds de vierde week van juni 2011 had gegolden) naar 4,20 %, waarmee zij zichzelf als prijsleider positioneerde. Volgens Mediobanca verhoogde Banca Sistema op haar beurt in de laatste week van september 2011 (26-30 september), als gevolg van het nieuwe aanbod van ING Direct Italia, haar twaalfmaands brutorente voor alle cliënten naar 4,25 %, wat – althans in theorie – een meer concurrerend product opleverde ([3]).

III. REDENEN VOOR HET BESLUIT TOT INLEIDING VAN DE PROCEDURE

(31) In haar besluit tot inleiding van de procedure bracht de Commissie de volgende twijfels naar voren ten aanzien van de door Nederland voorgestelde aanpassingen en zijn vermogen om de verenigbaarheid van de herkapitalisatiemaatregel en de herstructureringssteun met de interne markt te blijven garanderen:

Twijfel over de passende vergoeding van de kapitaalinjectie

(32) ING lijkt een opportunistische vergoedingsstrategie te hebben gevolgd voor de Core Tier 1-effecten, die moeilijk te rijmen valt met het voorheen verklaarde voornemen van ING wat betreft haar dividenduitkeringsbeleid. Volgens de Commissie leek ING een dividendbeleid te hebben gevolgd waarbij couponbetalingen aan de Staat werden beperkt, ook al was zij in staat dividend van de gerealiseerde winst uit te keren. Daarom betwijfelde de Commissie, bij gebrek aan harde gedragsbeperkingen ten aanzien van de vergoedingsvoorwaarden die aan de Core Tier 1-effecten zijn verbonden, dat zij de kapitaalinjectie zonder enige aanpassing nog steeds als verenigbaar met de interne markt kon aanmerken, hetgeen in lijn is met het voorbehoud dat zij voordien maakte in overweging 32 van het reddingsbesluit.

(33) Met name leken gedragsrestricties vereist om een oplossing te bieden voor de "staatssteunarbitrage", waarbij de begunstigde onderneming strategische besluiten neemt in een poging om het rendement dat de lidstaat bij een normale bedrijfsvoering van de begunstigde had kunnen krijgen, tot een minimum te beperken. Dit soort restricties zou, volgens de Commissie, ofwel een verhoging van de vergoeding kunnen zijn, of een verduidelijking van het terugbetalingsschema, dan wel een combinatie van dit soort maatregelen.

Twijfel over de voorgestelde aanpassing van toezeggingen om de verenigbaarheid van de herstructureringssteun te waarborgen

(34) ING had, zoals beschreven in overweging (4), voorgesteld de kern van WUB samen te voegen met NN Bank. Het voorstel WUB af te stoten na de integratie ervan in de nieuwe NN Bank werd aangemeld bij de Commissie. Op grond van een voorlopige beoordeling van de financiële informatie en prognoses zoals beschreven in de overwegingen (39) tot en met (78) van het besluit tot inleiding van de procedure, gaf de Commissie aan te betwijfelen dat NN Bank een zelfstandig functionerende entiteit zou zijn en dat de afstoting ervan een even grote impact op de mededinging zou hebben als die van de oorspronkelijke WUB-toezegging.

(35) De Commissie gaf met name aan dat zij betwijfelde of NN Bank, wat betreft grootte en productaanbod vergelijkbaar was met de WUB-toezegging (aangezien NN Bank lagere marktaandelen en financiële maatstaven had dan WUB) en dat zij niet ervan overtuigd was dat NN Bank voldoende sterk kon worden om in de nabije toekomst uit te groeien tot een speler van belang.

([1]) 'Solvency II' verwijst naar Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II) – een herschikking van verscheidene richtlijnen – die waarschijnlijk per 1 januari 2014 van kracht zal worden. De richtlijn zou in het bijzonder de kapitaalvereisten voor verzekeringsmaatschappijen herdefiniëren.

(*) Vertrouwelijke informatie.

([2]) Eind 2011 vertegenwoordigden VA-producten 27 % van de balans van ING Insurance US. De VA-activiteiten zijn stopgezet en worden momenteel door ING beheerd als een 'afgesloten boek'.

([3]) Een gedetailleerde beschrijving van de klacht is te vinden in de overwegingen (79) tot en met (90) van het besluit tot inleiding van de procedure.

(36) Bovendien betwijfelde de Commissie dat NN Bank in staat zou zijn om als een onafhankelijke marktspeler te functioneren. Op basis van de aan de Commissie verstrekte informatie kon onvoldoende worden vastgesteld dat NN Bank de kritische schaal had bereikt en voldoende toegang tot funding had om haar activiteiten in stand te houden en te laten doorgroeien. Ook de levensvatbaarheid van de entiteit werd door de informatie niet bevestigd. Bovendien vroeg de Commissie zich af of het tijdschema voor de verkoop van ING Insurance tegen het einde van 2013, waarmee de onafhankelijkheid van de nieuwe bank gewaarborgd moest worden, gezien de marktontwikkelingen nog wel kon worden bevestigd op grond van de laatst beschikbare informatie. Zij verzocht daarom om een geactualiseerd tijdschema voor de afstoting van ING Insurance Europe. Op basis hiervan gaf de Commissie aan te betwijfelen dat de voorgestelde aanpassing de verenigbaarheid van de steun zou blijven waarborgen.

Twijfel over het prijszettingsgedrag van ING Direct Italia

(37) De Commissie besloot onderzoek te doen naar het prijszettingsgedrag van ING Direct in Italië. Het prijszettingsgedrag van ING Direct zoals dat was geschetst door Mediobanca zou, als het werd bevestigd, twijfels hebben doen rijzen over de vraag of ING zich had gehouden aan de toezegging waarop het reddingsbesluit was gebaseerd, namelijk, af te zien van de uitbreiding van haar bedrijfsactiviteiten indien uitbreiding zonder de herkapitaliseringsmaatregel niet mogelijk zou zijn geweest. Het onderzoek van de Commissie had voorts betrekking op de vraag of de relevante markt voor het beoordelen van de prijszettingsstrategie van ING de volledige markt voor spaar- en hypotheekproducten was, dan wel of de relevante markt beperkt was tot die voor onlinespaarrekeningen en -hypotheken.

IV. OPMERKINGEN VAN BELANGHEBBENDEN

(38) De Commissie heeft de volgende opmerkingen van belanghebbenden ontvangen:

Opmerkingen van ING

(39) Volgens ING staat de toezegging in het reddingsbesluit om tot een nieuwe aanmelding over te gaan, de Commissie slechts toe te beoordelen of het waarschijnlijk is dat ING een vergoeding van ten minste 10 % per jaar zal betalen.

(40) Op 21 december 2009 loste ING 500 miljoen Core Tier 1-effecten (met een nominale waarde van 5 miljard EUR) af met een rendement van 15 % voor Nederland. Daarnaast loste ING op 13 mei 2011 nog eens 200 miljoen Core Tier 1-effecten af (met een nominale waarde van 2 miljard EUR) met een rendement voor Nederland van 19,5 %, wat Nederland over de terugbetaalde 7 miljard EUR een totaal rendement van 17 % per jaar opleverde. Volgens ING kan er dan ook geen serieuze twijfel over bestaan dat de Staat een totaal rendement van ten minste 10 % per jaar zal ontvangen.

(41) ING meent dat het reddingsbesluit geen rekening heeft gehouden, en ook niet kon houden, met de ontwikkelingen in de daaropvolgende jaren (de staatsschuldcrisis). In het herstructureringsbesluit van 2012 stemde de Commissie in met het herstructureringsplan van ING, waarin werd aangegeven dat ING verwachtte pas vanaf 2013 dividend te kunnen uitkeren over gewone aandelen. Er was dan ook geen reden om aan te nemen dat ING dividend zou uitkeren in de periode tussen 2008 en 2013. In reactie op het besluit tot inleiding van de procedure stelt ING dat haar dividendbeleid niet opportunistisch was. Weliswaar had ING winst opgegeven in 2010 en 2011, maar zij had deze moeten aanwenden voor het verbeteren van haar kapitaalpositie om te voldoen aan de nieuwe Basel III-vereisten ([1]).

(42) ING wijst erop dat het Van Gogh-scenario een betere kans biedt om het doel van de Commissie te realiseren, namelijk een levensvatbare en concurrerende onderneming te creëren die zelfstandig opereert en gescheiden is van de activiteiten die bij ING blijven.

(43) In het Van Gogh-scenario zal NN Bank toegang hebben tot meer cliënten en als een veel sterker detailhandelsmerk opereren dan was voorzien in het kader van de WUB-toezegging. Het Van Gogh-scenario omvat verder portefeuillefinanciering voor een langere termijn dan waarin de WUB-toezegging voorziet, wat resulteert in een bank die in de huidige markten een concurrentievoordeel heeft vanwege haar gediversifieerde financieringsmogelijkheden en het ontbreken van een back book. Dankzij de samenvoeging met WUB verkeert NN Bank in een goede positie om in de huidige, uitdagende markt te groeien.

(44) Tot aan de IPO van ING Insurance Europe zullen zowel ING Insurance Europe als WUB operationeel gescheiden blijven van de resterende activiteiten van ING om hun onafhankelijkheid te waarborgen. Daarnaast heeft ING aanvullende afschermingsmaatregelen (*ring-fencing*) voorgesteld om de onafhankelijkheid verder te waarborgen van de geïntegreerde entiteit die het resultaat is van de samenvoeging van WUB en de nieuwe NN Bank. ING is dan ook van mening dat het Van Gogh-scenario niet alleen overeenstemt met de doelstellingen van de Commissie, maar ze zelfs overtreft.

(45) ING wijst erop dat er geen bewijs is dat ING Direct Italia het verbod op prijsleiderschap heeft overtreden. De klacht van Mediobanca aangaande de naleving door ING Direct Italia van het verbod op prijsleiderschap is ongegrond. Mediobanca gaf slechts één concreet voorbeeld (september 2011), dat echter feitelijk onjuist is aangezien Banca Sistema een beter rentetarief bood dan ING. Meer in het bijzonder, Banca Sistema bood al een tarief van 4,25 % op 30 augustus 2011, wat werd bevestigd door de informatie die op 13 juni 2012 aan de Commissie was verstrekt.

(46) Volgens ING is de twijfel van de Commissie of ING haar marktaandeel zonder steun had kunnen bereiken, ongefundeerd. ING toonde aan dat haar marktaandeel in Italië niet is gegroeid sinds zij steun heeft ontvangen. De steun

([1]) Basel III is een reeks hervormingsmaatregelen die ontwikkeld zijn door het Basels Comité voor Bankentoezicht en tot doel hebben de regelgeving, het toezicht en het risicobeheer van de banksector te versterken.

die ING ontving, hield in elk geval geen enkel verband met ING Direct Europe (met inbegrip van ING Direct Italia).

(47) ING stelt dat zij geen zeer riskante strategie heeft gevolgd. De verliezen die ING leed op haar investeringen zijn, evenals de voorzieningen voor kredietverliezen die zij trof, het gevolg van de crisis en specifieke risicoafbouwmaatregelen die ING genomen heeft om zichzelf af te schermen van de impact van die crisis.

(48) ING stelt dat de Commissie, de monitoring trustee en ING onderling zijn overeengekomen dat de benchmark voor het verbod op prijsleiderschap de gehele markt is: online en offline, en zowel kleine als grote concurrenten. ING is tevens van mening dat er geen reden is om onderscheid te maken tussen de online- en de offlinemarkt voor financiële producten, aangezien er geen banken meer zijn die louter online of offline opereren.

Opmerkingen van De Nederlandsche Bank NV

(49) De Nederlandsche Bank NV (hierna "DNB" genoemd) is de prudentiële toezichthouder van financiële instellingen in Nederland en in die hoedanigheid wenst zij te reageren op de volgende kwesties:

— de passendheid van de vergoeding van de herkapitalisatie en het besluit van ING om gedurende drie achtereenvolgende jaren geen dividend uit te keren;

— de vervanging van de WUB-afstoting door het Van Gogh-scenario.

(50) Wat de vergoedingskwestie betreft, betoogt DNB dat – haars inziens – ING zich niet in een positie bevond om dividend uit te keren aan haar aandeelhouders. In dit verband legt DNB uit dat *ceteris paribus* [1] een dividenduitkering het kapitaal van een instelling vermindert en dus geanalyseerd moet worden vanuit prudentieel perspectief. Voorts licht DNB toe dat haar prudentiële beoordelingen een prospectief karakter hebben en dus rekening houden met, bijvoorbeeld, veranderingen in de wettelijke voorschriften. Meer concreet verwijst DNB naar de invoering van Basel III, die een aanzienlijke verhoging van de kapitaalvereisten voor banken met zich mee zal brengen. Volgens DNB "*is het inhouden van winsten de allerbelangrijkste manier om geleidelijk te gaan voldoen aan deze nieuwe vereisten*". DNB verklaart dat ING en DNB in zowel 2010 als 2011 een voortdurende dialoog onderhielden waarin ING trachtte de terugbetaling van staatssteun te maximaliseren zonder uit het oog te verliezen dat de kapitaalpositie prudentieel aanvaardbaar moest blijven. Het gevolg was dat de kapitaalpositie van ING geen ruimte bood voor het uitkeren van dividenden of het ontplooien van andere activiteiten die de kernkapitaalpositie van ING verder zouden verslechteren.

(51) DNB sprak zich ook uit over de levensvatbaarheid van het Van Gogh-scenario. DNB voert aan dat het leeuwendeel van de activiteiten van WUB afzonderlijk meer op activastrategieën (kredieten) is gebaseerd dan op passivastrategieën (spaarproducten). Het is dan ook inherent aan dit op activastrategieën gebaseerde bedrijfsmodel van WUB dat er altijd sprake zal zijn van een zeker tekort aan retailfinanciering. In aanmerking genomen hoe moeilijk het in het huidige economische klimaat is om wholesalefinanciering te krijgen, is het voor WUB van essentieel belang een sterke moederonderneming te vinden die aanzienlijke financieringsbedragen beschikbaar kan stellen om de levensvatbaarheid van WUB veilig te stellen. Gezien het financieringstekort van WUB vindt DNB het begrijpelijk dat ING geen koper voor WUB kon vinden die bereid en in staat was te voorzien in de aanzienlijke financieringsbedragen die WUB nodig heeft.

(52) Vanuit het perspectief van DNB bezien heeft het Van Gogh-scenario in vergelijking met de WUB-toezegging als grootste voordeel dat WUB in het Van Gogh-scenario minder getransfereerde activa omvat dan in de WUB-toezegging het geval is. Er is minder financiering nodig om die activa te dekken, wat het Van Gogh-scenario een levensvatbaarder plan maakt. DNB verklaart tot slot dat zij het niet zou hebben toegestaan als NN Bank een grotere op activastrategieën gebaseerde onderneming had willen verwerven, maar dat een onderneming van de omvang die het Van Gogh-scenario impliceert vanuit prudentieel oogpunt een aanvaardbare oplossing is.

Opmerkingen van Nationale Nederlanden [2]

(53) Nationale Nederlanden gaat in op de levensvatbaarheid en de concurrentiekracht van NN Bank in de context van het Van Gogh-scenario. Nationale Nederlanden verklaart niet te twijfelen aan de levensvatbaarheid van NN Bank en stelt dat de concurrentiekracht van NN Bank en WUB samen groter zal zijn dan die van beide ondernemingen afzonderlijk. In dit verband wijst Nationale Nederlanden op het meer evenwichtige en gediversifieerde bedrijfsmodel en de sterkere balans van NN Bank, die zouden moeten zorgen voor een meer stabiele toegang tot financiering (wat een cruciale factor is om goed te kunnen concurreren), de toegang tot 2,5 miljoen cliënten, een breder distributiemodel en een grotere merkbekendheid.

(54) Nationale Nederlanden geeft aan een bank zonder een fysiek netwerk van filialen aantrekkelijker te vinden dan een bank die een dergelijk netwerk bij een fusie verwerft en daarvoor de exploitatiekosten draagt. Het aanbieden van lopende rekeningen zou voor NN Bank in strategisch opzicht eerder een last zijn dan een concurrentievoordeel.

[1] Geen rekening houdend met, bijvoorbeeld, kapitaalverhogingen of de opbrengst van afstotingen.

[2] Zie overweging (21) van dit besluit voor meer informatie over Nationale Nederlanden.

(55) Nationale Nederlanden komt tot de conclusie dat de mogelijkheden en de omvang van de retailbankingactiviteiten sneller zullen groeien wanneer het Van Gogh-scenario wordt gevolgd dan wanneer NN Bank als zelfstandige entiteit opereert.

Opmerkingen van de ondernemingsraad van WUB

(56) De ondernemingsraad van WUB geeft zijn mening over het Van Gogh-scenario en wijst erop dat daadwerkelijk moet worden gewaarborgd dat de nieuwe bank levensvatbaar is op de lange termijn. De ondernemingsraad geeft een aantal voorbeelden van terreinen waarop de nieuwe bank een dynamisch beleid zal moeten ontwikkelen om dat doel te bereiken (productinnovatie om te anticiperen op nieuw overheidsbeleid voor hypotheken, nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van tussenpersonen, nieuwe distributiekanalen en informatietechnologie).

(57) De ondernemingsraad benadrukt dat het ook in het belang van de werknemers van WUB zou zijn als de Commissie snel tot een besluit zou komen.

Opmerkingen van WUB

(58) De directie van WUB gaat in op de levensvatbaarheid en de concurrentiekracht van de nieuwe NN Bank na de integratie van WUB. De directie is om een aantal redenen van mening dat de onderneming levensvatbaar en concurrerend is.

(59) Ten eerste heeft een kleine bank als NN Bank, in de ogen van de directie, een sterke moederonderneming als Nationale Nederlanden nodig, die bijvoorbeeld de toegang tot de wholesalemarkt verbetert.

(60) Ten tweede merkt de directie op dat de Nederlandse hypotheekmarkt een uitdagend werkterrein is en dat het voornaamste distributiekanaal (onafhankelijke tussenpersonen) substantiële veranderingen ondergaat. De nieuwe NN Bank zal een strategie op basis van meerdere distributiekanalen kunnen uitvoeren (met bijvoorbeeld verbonden agenten en rechtstreekse distributie).

(61) Ten derde ziet de directie het als een meerwaarde dat Nationale Nederlanden in de markt een gevestigde naam en solide reputatie heeft.

(62) Tot slot merkt de directie op dat het Van Gogh-scenario NN Bank in staat zal stellen haar middelen te concentreren op één organisatie en één merk, waardoor de organisatie efficiënter wordt en zich in competitief opzicht sterker kan profileren.

(63) Afsluitend verklaart de directie verder dat het Van Gogh-scenario momenteel de enige haalbare afstotingsoptie is die beschikbaar is.

(64) In een afzonderlijk schrijven betuigen de onafhankelijke commissarissen van WUB hun steun voor het door de directie ingenomen standpunt en verklaren zij uitdrukkelijk achter de brief van de directie te staan.

Opmerkingen van Vereniging Eigen Huis

(65) Vereniging Eigen Huis, een vereniging van huiseigenaren die 700 000 Nederlandse hypotheekhouders vertegenwoordigt, diende "*Uw hypotheek als melkkoe*" in. In deze documentaire wordt de Nederlandse hypotheekmarkt besproken en komen zaken aan de orde als de stijgende hypotheekprijzen in Nederland, de veranderende concurrentiesituatie in Nederland en prijsleiderschapsverboden. De vereniging beweert dat de informatie relevant is voor de derde beoordeling (dat wil zeggen, het prijszettingsgedrag van ING Direct Italia).

Reactie van Nederland op opmerkingen van belanghebbenden

(66) Nederland neemt nota van de opmerkingen die belanghebbenden hebben gemaakt over het vraagstuk van de levensvatbaarheid in relatie tot WUB en het Van Gogh-scenario. Alle partijen die opmerkingen hebben ingediend, beschouwen het Van Gogh-scenario als een aanvaardbaar alternatief voor de oorspronkelijke WUB-toezegging. Ook neemt Nederland nota van de opmerking van DNB dat het Van Gogh-scenario vanuit prudentieel oogpunt een aanvaardbare oplossing is.

(67) Na de opmerkingen te hebben gelezen, blijft Nederland er vertrouwen in houden dat het Van Gogh-scenario een levensvatbare en concurrerende nieuwe speler op de Nederlandse retailbankingmarkt zal opleveren. Nederland neemt eveneens kennis van de gedachten over de negatieve impact van de periode van onzekerheid op, bijvoorbeeld, werknemers en andere betrokkenen. Nederland heeft goede hoop dat een besluit over de aanpassing van het ING-herstructureringsplan WUB en haar werknemers de noodzakelijke geruststelling zal geven. Wat de opmerking van Vereniging Eigen Huis betreft, ten slotte, wijst Nederland erop dat de documentaire betrekking heeft op de Nederlandse hypotheekmarkt en dat over dat onderwerp contact kan worden opgenomen met de Nederlandse mededingingsautoriteit. Nederland merkt voorts op dat de klachten van Mediobanca, over de naleving door ING Direct van het verbod op prijsleiderschap in Italië, het derde vraagstuk vormen dat de Commissie moet beoordelen.

V. **STANDPUNT VAN NEDERLAND**

5.1 ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN DIE ING BELEMMEREN BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN HET HERSTRUCTURERINGSPLAN VAN 22 OKTOBER 2009

(68) Volgens Nederland werd de huidige crisis in Europa niet voorzien toen ING haar herstructureringsplan van 22 oktober 2009 voorlegde, en de gevolgen van deze crisis waren duidelijk niet verdisconteerd in de destijds ingediende financiële prognoses.

(69) Ondanks dat ongunstige klimaat bleef ING goede financiële resultaten boeken. In 2011 nam ING Bank deel aan Uniebrede stresstests (in juli en oktober) die werden uitgevoerd door de Europese Bankenautoriteit (hierna "EBA" genoemd) ([1]). De EBA stelde een nieuw Core Tier 1-streefpercentage van 9,0 % per juni 2012 voor en ING

([1]) In samenwerking met DNB, de Europese Centrale Bank (ECB), de Commissie en het Europees Comité voor systeemrisico's.

was in staat aan deze nieuwe doelstelling te voldoen. Met betrekking tot haar verzekeringsactiviteiten heeft ING ook belangrijke maatregelen getroffen om de prestaties te verbeteren, de afdekking van financiële risico's te verhogen en haar verzekeringsmaatschappijen voor te bereiden op een toekomstig bestaan als zelfstandige entiteit.

(70) Daarnaast is de financierings- en liquiditeitspositie van ING gezond gebleven. ING heeft bijvoorbeeld geen gebruik gemaakt van de Long-Term Refinancing Operations die de ECB in december 2011 en maart 2012 heeft uitgevoerd.

(71) Als gevolg van de staatsschuldcrisis werd ING bijvoorbeeld geconfronteerd met aanzienlijke verliezen op haar portefeuille Griekse overheidsobligaties, waarop het een afschrijving van bijna 80 % moest boeken vanwege de herstructurering van de Griekse schuld met behulp van de particuliere sector. Die afschrijving resulteerde in een cumulatief verlies voor ING van circa 1 miljard EUR.

5.2 NIEUW VOORSTEL VAN NEDERLAND

(72) Op 31 oktober 2012 legde Nederland de Commissie een nieuw voorstel voor dat bestond uit een reeks aanpassingen van het herstructureringsplan van 22 oktober 2009. Doel van dit voorstel was tegemoet te komen aan de zorgen die in het besluit tot inleiding van de procedure waren geuit en nieuwe termijnen toe te zeggen voor de afstoting van ING Insurance in combinatie met een verlenging van de herstructureringsperiode.

Vervanging WUB-toezegging door NN Bank-toezegging

(73) Het nieuwe voorstel van Nederland over de afstoting van NN Bank bouwt voort op het voorstel dat wordt beschreven in de overwegingen (39) tot en met (78) van het besluit tot inleiding van de procedure. Volgens het nieuwe voorstel zou de geïntegreerde NN Bank voor ongeveer 3 miljard EUR aan hypotheken ([1]) en de daarmee verband houdende funding in haar boeken moeten houden, terwijl ING 34 miljard EUR van de hypotheekportefeuille zou behouden, die ten dele door NN Bank zou worden beheerd.

Structuur en productmix

(74) Nederland hernieuwt zijn toezegging dat ING in Nederland met het oog op afstoting een nieuwe onderneming zal oprichten (hierna "de af te stoten activiteiten" genoemd), die wordt afgesplitst van haar bestaande Nederlandse retailbankingactiviteiten. De uitkomst daarvan moet zijn dat deze nieuwe onderneming een levensvatbaar en concurrerend bedrijfsonderdeel is dat zelfstandig functioneert en is afgescheiden van de activiteiten die bij ING blijven. Die nieuwe onderneming zal delen omvatten van de activiteiten van de al afgescheiden WUB en de huidige (beperkte) activiteiten van het recentelijk opgerichte bedrijfsonderdeel NN Bank van Nationale Nederlanden.

(75) De af te stoten activiteiten zullen worden ondergebracht bij ING Insurance/Investment Management (IM) Europe, dat een op de Nederlandse retail markt gerichte langetermijnstrategie volgt, en zullen opereren onder de vlag van "Nationale Nederlanden" (als "NN Bank"), met eigen financieringsmogelijkheden en een breed distributienetwerk. Als gevolg hiervan zal NN Bank uiterlijk 31 december 2015 worden afgestoten als onderdeel van ING Insurance Europe. Deze afstoting zal waarschijnlijk door middel van een IPO geschieden.

(76) NN Bank zal een breed en samenhangend productaanbod hebben, met hypotheken, spaarrekeningen, banksparen, beleggingsproducten en consumentenkredieten, in combinatie met kernproducten van Nationale Nederlanden op het gebied van retailverzekeringen (dat slechts levensverzekeringen en eigendoms- en ongevallenverzekeringen omvat). NN Bank zal cliënten bereiken via een geïntegreerd model op basis van meerdere distributiekanalen, waarbij het gebruikmaakt van onafhankelijke financieel adviseurs en verbonden agenten, die landelijk advies verlenen over complexe financiële situaties en producten. Voor verkoopactiviteiten en dienstverlening zal in toenemende mate gebruik worden gemaakt van internet en callcenters. Bij elkaar genomen bieden de genoemde distributiekanalen toegang tot meer dan 2,5 miljoen cliënten van Nationale Nederlanden.

(77) De verwachte balans van NN Bank volgens het ondernemingsplan voor NN Bank dat op 11 juli 2012 is ingediend, ziet er als volgt uit:

Figuur 1

Ondernemingsplan NN Bank (in miljoen EUR)

Activa	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
Hypotheken	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Consumentenkredieten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Geldmiddelen en kasequivalenten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Aandelenkapitaal	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**

([1]) In het voorstel van 11 juli 2012 werd aangegeven dat de overgedragen portefeuille aanvankelijk 2,6 miljard EUR zou omvatten.

Passiva	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
Deposito's van cliënten	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
Spaardeposito's	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Spaarloon/levensloop	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Banksparen – Hypotheken	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Banksparen – Lijfrente	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Wholesalefinanciering	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
Funding door ING Bank	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Kapitaalmarkten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Naar risico gewogen activa	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
Tier 1-ratio	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**

Rendement op eigen vermogen

(78) Volgens het nieuwe ondernemingsplan van het Van Gogh-scenario, met inbegrip van de aanvullende toezeggingen, zou het te verwachten rendement op eigen vermogen (hierna "REV" genoemd) na vijf jaar circa [7-12] % bedragen, terwijl het REV op termijn zou groeien tot [9-15] %.

Productiedoelstelling kernproducten

— Hypotheken

(79) In haar hypotheekactiviteit zal NN Bank een gemiddelde nieuwe productie hebben van ten minste [1,5-6] miljard EUR per jaar (met inbegrip van verlengingen van producten in de NN-portefeuille van ING Bank) en [2-9] % van de totale hypotheekproductie op de Nederlandse markt met een maximum van [2-8] miljard EUR per jaar in de periode van 2013 ([1]) tot en met 2015. ING zegt toe de volgende maatregelen te treffen als aan deze criteria niet wordt voldaan:

— individuele relaties overdragen aan NN Bank via een overdracht van hypotheken aan de hand van individuele offertes aan hypotheekklanten van ING Bank ([2]), ([3]); en

— de eigendom van deze hypotheken overdragen zonder extra kosten voor de cliënt of kosten voor NN Bank; en

— NN Bank toestaan gebruik te maken van de distributiekanalen van ING Bank om NN Bank-hypotheken aan te bieden aan cliënten van ING Bank om op die manier de doelstellingen te halen.

([1]) Gemeten vanaf de'go-live'-datum van NN Bank, dat wil zeggen vanaf het moment dat de beschreven structuur van NN Bank operationeel wordt.

([2]) Met inbegrip van dochterondernemingen van ING Bank.

([3]) De omvang zal afhangen van de noodzaak de in overweging (79) beschreven marktaandelen te realiseren, de selectie van de ING-portefeuille met kans op wanbetaling en verlies bij wanbetaling, conform het ondernemingsplan van NN Bank.

— Consumentenkrediet

(80) Tegen 31 december 2013 zal NN Bank op het gebied van consumentenkrediet een jaarlijkse nieuwe productie hebben van ten minste [10-100] miljoen EUR en ten minste [0,5-4] % van de totale consumentenkredietproductie op de Nederlandse markt voor haar rekening nemen ([4]). NN Bank zal een nieuwe productie van ten minste [40-140] miljoen EUR per jaar hebben en ten minste [0,5-6] % van de totale consumentenkredietproductie op de Nederlandse markt, gemeten per 31 december 2015 met een maximum van [100-200] miljoen EUR. ING zegt toe de volgende maatregelen te treffen als aan deze criteria niet wordt voldaan:

— individuele relaties overdragen aan NN Bank ([5]) via een overdracht van een klantenportefeuille voor consumentenkrediet van ING Bank Nederland ([6]) en

— de eigendom van deze consumentenkredieten overdragen zonder extra kosten voor de cliënt of kosten voor NN Bank.

— Betalingsfaciliteit

(81) ING zegt toe een betalingsfaciliteit voor NN Bank op te nemen in de vorm van een NN-kredietkaart, die de consument niet meer zal kosten dan een debetkaart. ING

([4]) In de overgangsperiode tot aan de inwerkingtreding van het Van Gogh-scenario (tot de beschreven structuur van NN Bank operationeel wordt) zullen WUB en NN Bank zo spoedig mogelijk beginnen met het opbouwen van productiecapaciteit voor consumentenkredieten. In het licht van deze overgangsperiode zegt ING toe haar marktproductie naar verhouding te zullen aanpassen tussen de inwerkingtreding van het Van Gogh-scenario en 31 december 2013. Een eventueel productietekort in het betreffende jaar zal in de daaropvolgende jaren worden gecompenseerd om de bij de uitgangssituatie behorende prognoses te verwezenlijken.

([5]) Deze klantenportefeuille voor consumentenkrediet van ING Bank Nederland is een portefeuille van ING Bank.

([6]) De omvang zal afhangen van de noodzaak de in overweging (80) beschreven marktaandelen te realiseren, de selectie van de ING-portefeuille met kans op wanbetaling en verlies bij wanbetaling, conform het ondernemingsplan van NN Bank.

zal de houders van een NN-kredietkaart gedurende drie jaar na de activering van deze kredietkaart en uiterlijk tot 31 december 2015 kosteloze toegang bieden tot haar geldautomaten.

(82) ING zal 350 000 van haar cliënten schriftelijk informeren over NN Bank in overeenstemming met de Nederlandse privacywetgeving. Het zal ING worden toegestaan haar cliënten uit te leggen dat deze mailing tot doel heeft te waarborgen dat ING voldoet aan de voorschriften van de Unie inzake staatssteun.

Gekoppeld verbod

(83) ING zegt toe dat de jaarlijkse hypotheekproductie van ING Bank (verlengingen uitgezonderd) niet hoger zal zijn dan [2-4] keer de nieuwe productie van NN Bank. Per kwartaal mag de nieuwe productie van ING niet hoger zijn dan [2,5-5] keer de nieuwe productie van NN Bank in hetzelfde kwartaal en [2,25-4,5] keer de nieuwe productie van NN Bank gerekend over een half jaar. Als NN Bank op jaarbasis meer dan [2-8] miljard EUR aan nieuwe productie realiseert, gelden er geen beperkingen voor de nieuwe productie van ING Bank. Dit betekent dat als NN Bank gerekend over een semester (een half jaar) voor meer dan [1-4] miljard EUR aan nieuwe productie realiseert, ING niet beperkt zal worden wat betreft de omvang van haar nieuwe productie in het daaropvolgende semester.

(84) De verhouding van [2-4] keer de nieuwe productie van ING, exclusief verlengingen, ten opzichte van de nieuwe productie van NN Bank is gebaseerd op de cijfers in figuur 2, die door Nederland zijn verstrekt. Van januari 2011 tot en met juni 2012, de periode waarop de door Nederland verstrekte gegevens betrekking hebben, bedroeg de gemiddelde geannualiseerde productie [5-15] miljard EUR, wat overeenstemt met de genoemde verhouding wanneer dit bedrag wordt gedeeld door [1,5-6] miljard EUR per jaar (dat wil zeggen, de minimale productie van NN Bank die ING heeft toegezegd).

Figuur 2

Nieuwe hypotheekproductie van ING in 2011 en in de eerste helft van 2012

Hypotheken Nederland: nieuwe productie en verlengingen (WUB-hypotheken uitgezonderd)

BEDRAGEN × 1 mln EUR	jan-11	feb-11	mrt-11	apr-11	mei-11	jun-11	jul-11	aug-11	sep-11
nieuwe productie	878	835	1 020	856	921	888	762	679	549
verlengingen	[500-1 000]	[300-800]	[300-800]	[500-1 000]	[500-1 000]	[500-1 000]	[600-1 100]	[600-1 200]	[600-1 200]
	okt-11	nov-11	dec-11	jan-11	feb-12	mrt-12	apr-12	mei-12	jun-12
nieuwe productie	485	369	466	403	421	624	627	571	547
verlengingen	[600-1 200]	[500-1 000]	[600-1 200]	[600-1 200]	[500-1 000]	[400-900]	[600-1 200]	[600-1 200]	[600-1 200]

(85) NN Bank moet ING maandelijks en onverwijld gegevens over nieuwe productie (nieuwe voorstellen, goedgekeurde voorstellen) en prognoses verstrekken. Aan de hand van de in het kadaster [1] gepubliceerde productiecijfers zal worden beoordeeld of de limiet in acht wordt genomen.

(86) De beperking die in overweging (85) wordt beschreven, geldt vanaf 1 januari 2013 tot en met 31 december 2015. ING zegt toe zich in de overgangsperiode tot de lancering van NN Bank voor haar nieuwe productie (verlengingen uitgezonderd) te zullen houden aan een limiet van maximaal [2-4] keer [1,5-6] miljard EUR ([3-24] miljard EUR) op jaarbasis. ING zal elk kwartaal verslag uitbrengen over de voortgang.

Toezegging betreffende zelffinanciering

(87) NN Bank zal grotendeels zichzelf financieren via retailspaargelden en overfinanciering vanuit de verzekeringsactiviteit, waar nodig aangevuld met externe financiering. Nationale Nederlanden heeft toegang tot financiering en kapitaal om de groei en productie van hypotheken mogelijk te maken, wat in de huidige marktomstandigheden een concurrentievoordeel vormt.

(88) NN Bank moet haar balans zelf financieren. Het financieringsprofiel van NN Bank zal overeenstemmen met de balansprognoses zoals deze worden voorgesteld in het ondernemingsplan. De financiering van NN Bank door ING zal in absolute bedragen niet hoger zijn dan de bedragen die voor elk jaar in het ondernemingsplan van NN Bank zijn vastgesteld en in 2015 zal ING maximaal 2,7 miljard EUR aan financiering verstrekken.

(89) De financiering door ING aan het eind van 2015 (met een maximum van 2,7 miljard EUR) moet de vorm aannemen van verhandelbare effecten, waarbij ING promessen met en zonder zekerheidsstelling, zoals gedekte

[1] Het Nederlandse openbaar register van onroerende goederen.

obligaties of door woninghypotheken gedekte effecten ("residential mortgage-backed securities", hierna "RMBS" genoemd), kan kopen tegen marktprijs. De promessen kunnen ook worden gekocht door andere beleggers dan ING. 100 % van de promessen moet bij uitgifte een looptijd hebben van vijf jaar of langer, 66 % een looptijd van zeven jaar of langer en 33 % een looptijd van tien jaar of langer. Een onafhankelijke prijszetting zal ofwel aan de hand van de prijs van het effect zelf worden vastgesteld, ofwel, als ING de enige koper van het effect is, aan de hand van secundaire marktprijzen van vergelijkbare marktspelers die worden voorgesteld door de monitoring trustee.

(90) Het financieringsbedrag van NN Bank (totaal deposito's en wholesalefinanciering) ([1]) zal in het eerste jaar minimaal 75 % bedragen, in het tweede jaar 80 % en in het derde jaar 85 % (met een maximum van [1-4] miljard EUR aan wholesalefinanciering) tegenover de basisscenarioprognoses.

(91) Als de daadwerkelijke financiering door materiële wijzigingen in de regelgeving en/of marktomstandigheden onder deze waarden ligt, waardoor de balansprognoses moeten worden bijgesteld, zal ING de monitoring trustee en de Commissie van dit feit op de hoogte brengen. De monitoring trustee zal in overleg met de Commissie maatregelen voorstellen waarmee de levensvatbaarheid van NN Bank moet worden veiliggesteld.

(92) Vanaf de lancering van NN Bank, dat wil zeggen vanaf het moment dat de beschreven structuur van NN Bank operationeel wordt, tot 31 december 2015 zal de hoogte van de financiering door ING jaarlijks worden geëvalueerd.

(93) Indien de financieringsprognoses van het ondernemingsplan van NN Bank aan het eind van elk jaar niet zijn verwezenlijkt, zal ING de correctiemaatregelen treffen die worden beschreven in de overwegingen (94) tot en met (96).

(94) Na het eerste jaar stuurt ING een marketingmailing over NN Bank naar nog eens 50 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 80 % en naar nog eens 100 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 75 % van de basisscenarioprognose van het eerste jaar. Na het tweede jaar stuurt ING een marketingmailing over NN Bank naar nog eens 100 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en naar nog eens 150 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het tweede jaar. De mailings zullen worden verstuurd in overeenstemming met de Nederlandse privacywetgeving. Het zal ING worden toegestaan haar cliënten uit te leggen dat de mailing nodig is om te waarborgen dat ING voldoet aan de voorschriften van de Unie inzake staatssteun.

([1]) Met uitzondering van financiering door ING (of een van haar directe of indirecte dochterondernemingen).

(95) Na het eerste jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 1 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % en 2 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 75 % van de basisscenarioprognose van het eerste jaar. Na het tweede jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 2 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en 4 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het tweede jaar. Na het derde jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 5 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en 6 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het derde jaar. NN Bank zal deze marketingbudgets gebruiken voor de marketing van nieuwe direct sales ([2]).

(96) Als de feitelijke financiering in 2015 lager is dan 85 % van de basisscenarioprognose voor 2015 zal ING, naast de correctiemaatregelen die zijn beschreven in de overwegingen (94) tot en met (95), aan houders van NN-kredietkaarten twee jaar langer kosteloze toegang bieden tot geldautomaten van ING (tot 31 december 2017).

(97) De Commissie beoordeelt de tenuitvoerlegging van de in de overwegingen (73) tot en met (96) beschreven toezeggingen zodra meer dan 50 % van ING Insurance Europe of, naargelang van de situatie, van NN Bank is afgestoten of tegen 31 december 2015, als deze datum eerder valt. De toezeggingen eindigen op de datum dat meer dan 50 % van ING Insurance Europe of, naargelang van de situatie, NN Bank is afgestoten, tenzij anders bepaald.

(98) De oprichting van NN Bank zal worden uitgevoerd onder toezicht van de op dit moment aangestelde monitoring trustee. ING zal NN Bank afschermen totdat meer dan 50 % van ING Insurance Europe is afgestoten; de monitoring trustee ziet daarop toe. Leidend beginsel daarbij zal zijn dat de afscherming dusdanig van opzet is dat NN Bank en NN Insurance naar behoren een geïntegreerde commerciële strategie kunnen uitvoeren ten aanzien van producten en diensten voor retailverzekeringen en retailbanking.

(99) Gedurende een periode van twaalf maanden na de afstoting van NN Bank (afstoting van meer dan 50 % van ING Insurance Europe en NN Bank) zal ING zich onthouden van actieve werving van cliënten van NN Bank voor producten die NN Bank aan die cliënten levert op de datum dat het onderhavige besluit wordt aangenomen.

([2]) Voornamelijk promotionele […] en […] stimulansen, en in mindere mate andere marketingmethoden. Als de maatregelen niet voornamelijk promotionele […] of […] stimulansen inhouden, moeten ze worden goedgekeurd door de monitoring trustee en kunnen ze worden verworpen door de Commissie.

Kapitalisatie

(100) De uitvoering van het ondernemingsplan van NN Bank betekent dat een deel van de bestaande hypotheekportefeuille van WUB bij ING blijft. Aanvankelijk zal de balans van NN Bank bescheiden zijn om een adequate afstemming van activa en passiva mogelijk te maken en snel uit te groeien tot een speler van middelgrote omvang. De kapitalisatie van NN Bank zal voldoende zijn voor de uitvoering van haar plan voor groei op de lange termijn: ING zal economische baten van de door ING behouden portefeuille (350 miljoen EUR op basis van de netto contante waarde van de (economische) winst van die portefeuille) overdragen als kapitaalinjectie vooraf, en zal aanvullend kapitaal (tot maximaal 120 miljoen EUR) verschaffen indien dit nodig is, maar uiterlijk kort voor de afstoting (als de in Basel III geïntroduceerde hefboomratio verplicht wordt en wanneer NN Bank kapitaal nodig heeft om haar ondernemingsplan te kunnen uitvoeren). Dankzij deze geplande ontwikkeling van de kapitalisatie zal NN Bank tot ongeveer 2016 kunnen groeien, waarna zij in staat zal zijn haar groei zelf te financieren. Kortom, ING zal alle onkosten en risico's van de behouden hypotheekportefeuille (tot aan de vervaldatum) dragen en de winsten overdragen aan NN Bank.

(101) ING zegt toe dat gestreefd wordt naar een Tier 1-niveau van minimaal 12 % voor NN Bank (wat ruim boven het wettelijk vereiste minimum ligt) en dat deze doelstelling moet zijn verwezenlijkt op 31 december 2015 of, als dat eerder is, zodra meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe of, naargelang van de situatie, NN Bank wordt afgestoten.

Toezegging inzake afstoting

(102) ING blijft tot 31 december 2015 haar balans verkorten met ongeveer 45 % ten opzichte van de cijfers voor het derde kwartaal van 2008 door middel van afstotingen ([1]) of andere maatregelen die ten doel hebben de balans in te krimpen (bijvoorbeeld verkleining van portefeuilles) ([2]). De toegezegde balansverkorting is gebaseerd op de gegevens voor het derde kwartaal van 2008 en houdt geen rekening met het mogelijke effect van organische groei, wijzigende wisselkoersen, wijzigende rentetarieven of extra verhogingen als gevolg van mogelijke nieuwe regelgeving, bijvoorbeeld wanneer banken aanmerkelijk grotere liquiditeitsbuffers moeten aanhouden vanwege nieuwe, in de hele Unie geldende voorschriften.

(103) Voor ING geldt geen beperking op de organische (niet met acquisities verband houdende) groei van de balans van haar bedrijfsonderdelen. Het algemene beleid van ING blijft erin bestaan de groei van de haar door cliënten toevertrouwde middelen vooral te gebruiken om de kredietverlening aan de reële economie (bedrijven en consumenten) te verruimen en om haar blootstelling aan risicovollere asset classes binnen commercial mortgage-backed securities (hierna "CMBS" genoemd) en RMBS af te bouwen. Zij zal ook geen nieuwe initiatieven ontplooien die zijn gericht op het verhogen van haar directe blootstelling aan vastgoed ([3]), overeenkomstig het algemene beleid van ING voor het afbouwen van risico's.

(104) ING zegt toe voor 31 december 2013 meer dan 50 % van ING Insurance Asia af te stoten, voor 31 december 2014 meer dan 50 % van ING Insurance US en voor 31 december 2015 meer dan 50 % van ING Insurance Europe, ([4]) naast de entiteiten/bedrijfsonderdelen die ING al heeft afgestoten, geliquideerd of afgesloten die worden opgesomd in overweging (77) van het herstructureringsbesluit van 2012 en het meest recente tweejaarlijkse voortgangsverslag ([5]). Daarnaast zegt ING toe ten minste 25 % van Insurance US af te stoten voor 31 december 2013. ([6])

(105) Met het afstoten van de zeggenschap over meer dan 50 % van het belang van ING (gemeten in aandelen) in een onderneming wordt voldaan aan de afstotingsvereiste. In een dergelijk geval verliest ING de meerderheid in de raad en deconsolideert zij de onderneming (in overeenstemming met de internationale standaarden voor financiële verslaglegging (IFRS)). De resterende belangen van ING in (i) ING Insurance Europe, (ii) ING Insurance US en (iii) ING Insurance Asia worden respectievelijk afgestoten voor 31 december 2018, 31 december 2016 en 31 december 2016.

(106) ING zegt toe de zogeheten 'double leverage' (dubbele hefboom) te zullen elimineren. Daartoe zullen tijdens de afstoting van verzekeringsactiviteiten de opbrengsten daarvan worden gebruikt om de double leverage te verlagen – voor zover deze opbrengsten niet nodig zijn om de leverage van de overblijvende verzekeringsactiviteit op een aanvaardbaar niveau te houden – wat uiteindelijk zal leiden tot de volledige eliminatie van de double leverage. Los daarvan kunnen dividenden aan ING Groep, voor zover er meer kapitaal wordt gegenereerd dan nodig is

([1]) ING zal ten minste […] miljard EUR van de totale balansverkorting (van 45 %) realiseren in de vorm van afstotingen (conform het herstructureringsplan van ING van 22 oktober 2009).

([2]) De inkrimping van US Variable Annuities en US Financial Products kan worden meegerekend als afstoting, mits de uitvoering daarvan voldoet aan de in bijlage II genoemde voorwaarden.

([3]) Dat wil zeggen, met uitzondering van hypotheken, aangezien deze niet worden beschouwd als directe blootstelling aan vastgoed.

([4]) 50 % wordt gemeten in termen van aandelen van 50 % plus 1 en een verlies van de meerderheid in de raad en de deconsolidatie van de jaarrekeningen van de entiteit.

([5]) Voortgangsverslag over het herstructureringsplan van ING, definitieve versie, 19 juni 2012.

([6]) Afwikkelingen in de Verenigde Staten (d.w.z. de activiteiten US Variable Annuities en US Financial Products) gelden als pro forma afstotingen. Deze afwikkelingen, gemeten naar toegewezen aandelen (op basis van de gegevens voor boekjaar 2011), in combinatie met een afstoting van ten minste 25 % van het belang in ING Insurance US zullen resulteren in een afstoting van meer dan 50 % (pro forma) voor 31 december 2014.

om aan de vereisten van Basel III of Solvency II te voldoen, een aanvullende bron zijn die kan bijdragen aan een versnelde eliminatie van double leverage.

Aangepaste toezeggingen inzake gedrag

Overnameverbod

(107) Nederland verbindt zich voorts ertoe dat ING een overnameverbod in acht zal nemen.

(108) ING ziet voor een langere periode af van overnames van financiële instellingen, namelijk tot 18 november 2015 of tot de datum waarop meer dan 50 % van Insurance Asia, 50 % van Insurance US en 50 % van Insurance Europe is afgestoten, als deze datum eerder valt. ([1]) Bovendien zal ING, voor diezelfde periode, afzien van iedere (andere) overname van activiteiten die de terugbetaling van de Core Tier 1-effecten aan Nederland zouden kunnen vertragen.

(109) Niettegenstaande dit verbod mag ING, nadat zij daarvoor van de Commissie toestemming heeft gekregen, activiteiten overnemen, met name indien dat van essentieel belang is om de financiële stabiliteit of de mededinging op de betrokken markten veilig te stellen.

Prijsleiderschapsverbod

(110) Nederland verbindt zich voorts ertoe dat ING een prijsleiderschapsverbod in acht zal nemen.

(111) Nederland stelt, na een voorafgaande selectie door en op voorstel van ING, een monitoring trustee aan om op de naleving van deze voorwaarde toe te zien (hierna de "monitoring trustee voor het PLV" genoemd). Deze monitoring trustee voor het PLV moet de goedkeuring van de Commissie krijgen.

ING EU (niet-ING Direct) > 5 % marktaandeel

(112) Voor Nederland zal geen verbod op prijsleiderschap gelden (hypotheken, spaarproducten, kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), deposito's, private banking etc.). Op andere activiteiten in de EU die niet onder ING Direct vallen en die een marktaandeel van meer dan 5 % hebben, zijn de beperkingen in de overwegingen (113) tot en met (114) van toepassing.

(113) Zonder voorafgaande toestemming van de Commissie biedt ING (op de markten zoals die zijn afgebakend in overweging (114)) voor gestandaardiseerde ING-producten geen tarieven aan die gunstiger zijn dan de drie beste tarieven van haar naaste concurrenten op de EU-markten waarop ING een marktaandeel van meer dan 5 % heeft. Het gevolg is dat er ten minste drie producten op de markt zijn die worden aangeboden tegen een betere prijs dan de prijs die ING kan bieden.

(114) Deze toezegging geldt alleen voor de gestandaardiseerde ING-producten op de volgende productmarkten: i) retailspaarmarkt; ii) retailhypotheekmarkt; iii) private banking voor zover het gaat om hypotheek of spaarproducten, of iv) deposito's voor kmo's (waarbij kmo's worden omschreven volgens de kmo-definitie zoals die gewoonlijk of momenteel door ING wordt gehanteerd bij haar activiteiten in het betrokken land). Zodra ING constateert dat zij voor haar producten voordeligere tarieven berekent dan haar drie concurrenten met de beste tarieven, past zij haar tarieven zo snel mogelijk, zonder verdere vertraging ([2]), aan tot een niveau dat met die toezegging in overeenstemming is. Op het moment dat ING haar prijzen vaststelt, zal zij nagaan of deze in overeenstemming zijn met de beperkingen ten aanzien van prijsleiderschap. Om tegenstrijdigheden tussen enerzijds het prijsleiderschapsverbod en anderzijds wettelijke en regulatoire beperkingen ten aanzien van prijsaanpassingen tot een minimum te beperken, zullen de commerciële aanbiedingen van ING een geldigheidsduur hebben van maximaal drie maanden.

ING Direct EU

(115) Voorts zal ING Direct voor de ondersteuning van de levensvatbaarheid van ING op lange termijn zonder voorafgaande toestemming van de Commissie afzien van het aanbieden van een prijs die voordeliger is dan die van haar naaste concurrent met het beste tarief (onder de tien financiële instellingen ([3]) met het grootste marktaandeel in de desbetreffende productmarkt) ([4]) voor gestandaardiseerde ING-producten op de EU-markten voor retailhypotheken en retailsparen. Het gevolg is dat er ten minste één product op de markt is dat wordt aangeboden tegen een betere prijs dan de prijs die ING kan bieden. Alle prijzen die door een dergelijke financiële instelling worden aangeboden (met inbegrip van prijzen van tweede merken en dochterondernemingen) kunnen voor benchmarking worden gebruikt.

(116) Zodra ING Direct constateert dat zij de prijsleider is geworden op de EU-markten voor retailhypotheken of retailsparen, past zij haar tarieven zo snel mogelijk, zonder verdere vertraging, aan tot een niveau dat met die

([1]) In het geval van Insurance US wordt aan het afstotingscriterium van meer dan 50 % voldaan zodra ING ten minste 25 % van die activiteit heeft afgestoten, rekening houdend met een pro forma afstoting van de af te wikkelen ondernemingen in de Verenigde Staten (gemeten naar toegewezen aandelen op basis van gegevens boekjaar 2011).

([2]) Met "zonder verdere vertraging" wordt bedoeld dat ING haar prijzen binnen [0-20] werkdagen aanpast, als dat is toegestaan volgens (lokale) wettelijke en regulatoire voorschriften.

([3]) Onder "financiële instelling" worden alle ondernemingen binnen een groep verstaan. Hieruit volgt dat tweede merken en dochterondernemingen worden inbegrepen.

([4]) Als ING Direct zelf niet tot de top 10 behoort, kan zij zichzelf vergelijken met (de) tien (grootste) spelers. Als ING Direct wel tot de grootste tien spelers behoort, moet vergeleken worden met de negen andere grootste spelers op de markt. Dit laatste is niet van toepassing op ING Direct Austria, dat zich altijd kan vergelijken met tien andere (grootste) spelers.

toezegging in overeenstemming is ([1]). Op het moment dat ING Direct haar prijzen vaststelt, zal zij nagaan of deze in overeenstemming zijn met de beperkende bepalingen. Om tegenstrijdigheden tussen enerzijds het prijsleiderschapsverbod en anderzijds wettelijke en regulatoire beperkingen ten aanzien van prijsaanpassingen tot een minimum te beperken, zullen de commerciële aanbiedingen van ING Direct een geldigheidsduur hebben van maximaal drie maanden.

(117) Wanneer het aantal prijzen binnen de benchmark op basis van het beste tarief van elk van de financiële instellingen uit de top 10 kleiner is dan tien, zal worden gekeken naar de grootste 11, 12, 13 enz. financiële instellingen tot er tien prijzen van verschillende financiële instellingen gevonden zijn.

(118) Voor elk land en elke productgroep is een vooraf vastgestelde top 10 van financiële instellingen overeengekomen. Deze lijst, die is opgenomen in een aanvullende technische bijlage op basis waarvan het toezicht zal plaatsvinden, zal worden gebruikt tot 30 juni 2013 en periodiek worden bijgewerkt. In het tweede kwartaal van 2013 zal de monitoring trustee voor het PLV ([2]) de lijst beoordelen en zo nodig wijzigingen voorstellen.

(119) Voor Spanje, Frankrijk en Italië zijn specifieke benchmarks overeengekomen. In het specifieke geval van Italië (kerntarief) verbindt ING zich ertoe een lagere prijs aan te bieden dan het beste kerntarief in Italië vergeleken met de volledige spaarmarkt (met uitzondering van drie nichespelers: […]). Nieuwkomers op de markt zullen worden beoordeeld door de monitoring trustee voor het PLV. De benchmark voor promotionele tarieven voor variabele spaargelden in Italië wordt samengesteld op basis van de top 10 van financiële instellingen. Van elke financiële instelling wordt het hoogste promotioneel tarief voor variabele spaargelden genomen. Als de financiële instelling geen promotioneel tarief aanbiedt voor variabele spaargelden, wordt in plaats daarvan het hoogste deposito met een vaste opzegtermijn van [1-12] maanden genomen. Indien echter meer dan [2-6] van de financiële instellingen uit de top 10 wel een promotioneel tarief voor variabele spaargelden aanbieden, is het niet langer mogelijk om deposito's met een vaste opzegtermijn van [1-12] maanden mee te nemen in de samenstelling van de benchmark. ING verbindt zich ertoe een lagere prijs aan te bieden dan het beste aanbod in deze benchmarklijst. Nadere gegevens over uitzonderingen en andere toelichtingen zijn opgenomen in de bijlage waarnaar verwezen wordt in overweging (118).

(120) ING zal bovendien afzien van welkomstaanbiedingen (bijvoorbeeld contant voordeel) voor het openen van een spaarrekening die, in combinatie met het aangeboden rentetarief, gunstiger zijn dan de gunstigste combinatie van rentetarief en welkomstaanbieding op de spaarmarkt. Wanneer een bundel van producten (waaronder een spaarrekening) wordt aangeboden, geldt bovendien dat de rentetarieven en welkomstaanbiedingen samen niet voordeliger zijn dan de voordeligste combinatie van rentetarieven en welkomstaanbiedingen op de spaarmarkt of voor een vergelijkbare bundel. De prijszetting van het product zelf is in de bundel inbegrepen. Om de gecombineerde waarde van de aanbieding te berekenen, wordt de welkomstaanbieding verrekend met de gemiddelde eerste inleg van ING in het kader van de campagne gerekend over twaalf maanden, wat leidt tot een gecombineerde effectieve rente. Voor ING Retail ([3]) zullen de bundels worden vergeleken met de gunstigste prijzen van haar drie naaste concurrenten. Voor ING Direct zullen de bundels worden vergeleken met de tien financiële instellingen die het grootste marktaandeel hebben in de betreffende productmarkt.

(121) Indien als gevolg van veranderingen in de markt een gebrek aan substantiële mededinging ontstaat binnen een bepaalde benchmarkcategorie, zelfs als alle financiële instellingen zijn meegerekend, of indien concurrenten (i) onjuiste of onvolledige informatie aan cliënten verstrekken over het verbod op prijsleiderschap voor ING of (ii) proberen ING bloot te stellen aan het risico dat zij het verbod op het prijsleiderschap overtreedt, zal de monitoring trustee voor het PLV, na de Commissie gehoord te hebben, een voorstel doen en proberen in samenspel met de Commissie en ING een oplossing te vinden in de geest van de oplossingen die in de bijlage zijn vermeld.

(122) De toezeggingen die ING in 2009 heeft gedaan in het kader van het verbod op prijsleiderschap en die in de bijlage bij het herstructureringsbesluit van 2012 zijn opgenomen, zullen van kracht blijven gedurende een overgangsperiode van drie maanden nadat het onderhavige besluit is aangenomen. De aangepaste beperkende maatregelen die in bijlage I worden vermeld, zullen drie maanden nadat het onderhavige besluit is aangenomen, in werking treden. Het verbod op prijsleiderschap geldt tot 18 november 2015 of tot de datum waarop meer dan 50 % van Insurance Asia, 50 % van Insurance US ([4]) en 50 % van Insurance Europe is afgestoten, als deze datum eerder valt.

Verlenging van de herstructureringsperiode en verlenging van andere toezeggingen in het kader van het herstructureringsplan

(123) ING blijft zich ertoe verbinden om zich te richten op financiering op langere termijn die niet van deposito's afkomstig is, door meer schuldinstrumenten uit te geven met een looptijd van langer dan één jaar. Deze strategie betekent dat op de balans van ING het relatieve aandeel uitstaande langetermijnfinanciering (met een looptijd van meer dan één jaar) die niet van deposito's afkomstig is, zal blijven groeien. Voorwaarde voor het welslagen van deze strategie is dat de situatie op de markten minder benauwd wordt.

([1]) Met "zonder verdere vertraging" wordt bedoeld dat ING haar prijzen binnen [0-20] werkdagen aanpast, als dat is toegestaan volgens (lokale) wettelijke en regulatoire voorschriften.

([2]) Zie overweging 124.

([3]) Dat wil zeggen, alle onderdelen of dochterondernemingen van ING die geen deel uitmaken van ING Direct en die een marktaandeel hebben van meer dan 5 %.

([4]) In het geval van Insurance US wordt aan het afstotingscriterium van meer dan 50 % voldaan zodra ING 25 % van die activiteit heeft afgestoten, rekening houdend met een pro forma afstoting van de af te wikkelen ondernemingen (gemeten naar toegewezen aandelen op basis van gegevens boekjaar 2011).

(124) Wat betreft het aflossen van Tier 1- en Tier 2-effecten verbindt Nederland zich ertoe dat ING elke aflossing of terugkoop van Tier 2-kapitaal en Tier 1 hybride instrumenten ter goedkeuring zal voorleggen aan de Commissie tot 18 november 2014 of, als dat eerder is, de datum waarop ING de Core Tier 1-effecten volledig aan Nederland heeft terugbetaald (inclusief de betreffende opgelopen rente van Core Tier 1-coupons en uitstappremies).

(125) ING is niet verplicht couponbetalingen op hybride instrumenten uit te stellen.

(126) Het is de Nederlandse autoriteiten duidelijk dat de Commissie gekant is tegen de uitkering van eigen vermogen (aandelenvermogen en achtergestelde schulden) door staatssteun ontvangende ondernemingen wanneer de activiteiten van die ondernemingen onvoldoende winst genereren, en dat de Commissie in dat verband in beginsel gekant is tegen de aflossing van Tier 2-kapitaal en Tier 1 hybride instrumenten.

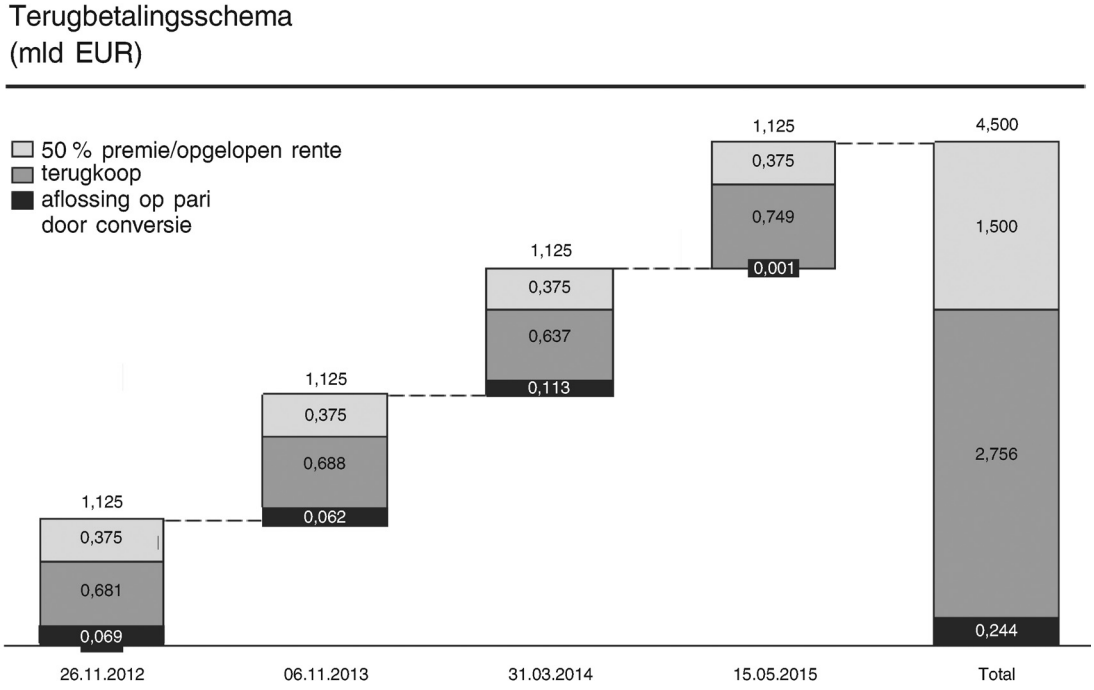
(127) Ondanks de in overweging (126) beschreven beperking zal het ING worden toegestaan het hybride instrument (ISIN XS0130855108) van ING Verzekeringen NV ter waarde van 1,25 miljard EUR af te lossen, dat getriggerd wordt bij een wijziging van zeggenschap, waarop ING Verzekeringen NV in gebreke zou zijn. Wil de vereiste herstructurering een zelfstandige verzekeringsactiviteit mogelijk maken, dan is de aflossing van dat instrument een noodzakelijke voorwaarde. De clausule betreffende wijziging van zeggenschap treedt in werking zodra Insurance Asia wordt afgestoten.

(128) Nederland verbindt zich ertoe dat ING ervan zal afzien om grootscheepse marketingcampagnes te voeren waarbij de herkapitalisatiemaatregel als voordeel bij de mededinging wordt aangewend.

(129) Nederland verbindt zich ertoe dat de herstructurering van ING voor 31 december 2015 volledig zal zijn uitgevoerd, tenzij anders aangegeven, bijvoorbeeld wat betreft de afstoting van het resterende belang (d.w.z. belang van minder dan 50 %) in ING Insurance.

Terugbetalingsschema

(130) ING zal de resterende 300 000 000 Core Tier 1-effecten aan Nederland terugbetalen volgens het onderstaande schema: (i) 1 125 miljoen EUR voor 26 november 2012, (ii) 1 125 miljoen EUR voor 6 november 2013, (iii) 1 125 miljoen EUR voor 31 maart 2014, en (iv) 1 125 miljoen EUR voor 15 mei 2015 zoals nader aangegeven in het hiernavolgende terugbetalingsschema.

Om de totale betaling precies op 4,5 miljard EUR te brengen, zal ING voor een zeer klein gedeelte gebruik moeten maken van de mogelijkheid de Core Tier 1-effecten te converteren, omdat inkoop tegen 150 %, wanneer deze niet elk jaar op 13 mei plaatsvindt, opgelopen rente met zich meebrengt. In geval van (een dergelijke) conversie (ook zoals hierna beschreven in het kader van deze toezegging) zal Nederland kiezen voor aflossing op pari in contanten.

(131) Deze terugbetalingen zullen hoofdzakelijk plaatsvinden door de Core Tier 1-effecten terug te kopen van Nederland en de daarmee samenhangende premie van 50 % te betalen. Het schema leidt tot een volledige terugbetaling van 4,5 miljard EUR, wat neerkomt op een totaal IRR van precies 12,5 %, wat hoger is dan het totale rendement van ten minste 10 % dat in het reddingsbesluit wordt genoemd. ING zal alleen gebruikmaken van haar conversieoptie voor zover couponbetalingen noodzakelijk zijn en/of opgelopen rente verschuldigd is, zodanig dat de opbrengsten gelijk zijn aan een totaal van 4,5 miljard EUR. In een dergelijk geval zullen de couponbetalingen en/of betalingen van verschuldigde rente die meer opbrengen dan het totaal van 4,5 miljard EUR effectief

worden afgetrokken van de te betalen premie van 50 % of, al naargelang van de situatie, met deze premie worden verrekend. De totale terugbetaling kan op 4,5 miljard EUR worden gebracht door een deel van de resterende effecten niet terug te kopen, maar – pro rata – te converteren. Alle resterende betalingen (hoofdsom, premies, coupons en/of opgelopen rente) komen in totaal op 4,5 miljard EUR.

(132) De feitelijke terugbetaling van de tranches binnen het bovenstaande schema moet worden goedgekeurd door DNB.

(133) ING streeft ernaar Nederland zo snel mogelijk terug te betalen en zal haar aflossingen versnellen als dit onder de heersende financiële omstandigheden voorzichtig is. Als ING de aflossingen versnelt, zou dat bijgevolg leiden tot een IRR van meer dan 12,5 % ([1]).

(134) Als een tranche niet volledig of slechts gedeeltelijk kan worden terugbetaald, zal ING dit compenseren door de volgende tranche met een overeenkomstig bedrag te verhogen. Nederland verbindt zich ertoe de herkapitalisatie opnieuw aan te melden in het geval dat ING twee achtereenvolgende tranches niet volledig terugbetaalt.

(135) Nederland verbindt zich er eveneens toe de herkapitalisatie opnieuw aan te melden als ING niet voor 15 mei 2015 in totaal 4,5 miljard EUR terugbetaalt zoals aangegeven in het schema.

Aanvullende opmerkingen van Nederland over de terugbetaling van de Core Tier 1-effecten

(136) Wat het terugbetalingsschema betreft, zij eraan herinnerd dat het ING volgens de voorwaarden van de Core Tier 1-effecten vrijstond om – drie jaar nadat de herkapitalisatie was goedgekeurd – te kiezen voor terugbetaling van de Core Tier 1-effecten tegen 150 %, dan wel ze in aandelen om te zetten op basis van een een-op-een-omruilverhouding (in welk geval Nederland zou kunnen vragen om een terugbetaling in contanten tegen 100 %). Nederland wijst erop dat het recht van ING haar Core Tier 1-effecten in aandelen om te zetten op 12 november 2011 in werking trad.

(137) Nederland vestigt de aandacht op het terugbetalingsschema van ING voor in totaal 4,5 miljard EUR, waarbij ING in zeer beperkte mate gebruikmaakt van haar conversierecht. Het terugbetalingsschema dat bij dit besluit is bijgevoegd, resulteert in een IRR van 12,5 %. […]

(138) Voorts bracht Nederland de Commissie ervan op de hoogte dat DNB op 22 oktober 2012 een kaderbesluit heeft aangenomen op basis van de afstotingsmaatregelen die in het onderhavige besluit worden geëvalueerd. Naast het kaderbesluit tot goedkeuring van de afstotingsmaatregelen moet DNB elk van de terugbetalingstranches van de Core Tier 1-effecten goedkeuren op het moment van afbetaling om te waarborgen dat een terugbetaling vanuit prudentieel oogpunt aanvaardbaar is. DNB heeft reeds haar goedkeuring gegeven aan de terugbetaling van 750 miljoen EUR nominaal en 1,125 miljard EUR inclusief de premie voor 2012. Nederland verklaart er alle vertrouwen in te hebben dat DNB, als de marktomstandigheden niet wezenlijk veranderen en ING zich aan haar kapitaalplan houdt, de in bijlage I genoemde terugbetalingstranches zal goedkeuren.

Toezegging betreffende monitoring en heraanmelding

(139) Een voldoende gekwalificeerde monitoring trustee, die onafhankelijk is van ING, zal tot 31 december 2015 voortdurend en nauwgezet toezien op de volledige en correcte tenuitvoerlegging van alle toezeggingen en verplichtingen die in bijlage I worden beschreven. De onderneming waaraan deze taak momenteel is toevertrouwd, zal blijven toezien op de naleving van de toezegging in verband met het Van Gogh-scenario en alle andere toezeggingen die zijn opgenomen in bijlage I. Uitzondering hierop vormt het toezicht op de naleving van het verbod op prijsleiderschap. Het toezicht op dit verbod zal worden uitgevoerd door een nieuwe trustee, namelijk de monitoring trustee voor het PLV. De aanstelling en het functioneren van beide trustees worden na zes maanden en vervolgens op continue basis beoordeeld door de Commissie. De kosten van alle trustees die tijdens het herstructureringsproces worden aangesteld, zullen worden gedragen door ING.

(140) ING en Nederland verbinden zich ertoe tot 31 december 2013 om de zes maanden een voortgangsverslag over de tenuitvoerlegging van het herstructureringsplan bij de Commissie in te dienen en daarna eenmaal per jaar tot 2018 of tot ING Insurance volledig is afgestoten.

(141) Als ING een toezegging betreffende het afstoten van activiteiten of in verband met NN Bank die in 2015 moet worden uitgevoerd, niet nakomt, zal Nederland de herkapitalisatie opnieuw aanmelden bij de Commissie.

5.3 NADERE INFORMATIE OVER ING DIRECT

(142) Volgens Nederland is de aantijging van Mediobanca onjuist omdat Banca Sistema haar rente op 30 augustus 2011 verhoogde tot 4,25 %. ING heeft bewijs overgemaakt dat Banca Sistema op 30 augustus 2011 op haar product SI Conto! een rentetarief van 4,25 % aanbood.

(143) Volgens Nederland daalde het marktaandeel van ING op de Italiaanse spaarmarkt van [1-4] % aan het eind van 2008, toen ING de staatssteun ontving, naar [1-4] % aan het eind van 2011.

([1]) Het IRR zou hoger zijn omdat het totale terug te betalen bedrag niet kleiner wordt, maar de terugbetaling sneller plaatsvindt, waardoor de periode waarover het IRR wordt berekend kleiner wordt.

(144) Nederland verklaarde aan de Commissie dat ING weliswaar van mening is dat zij het verbod op prijsleiderschap in Italië formeel heeft nageleefd, maar bereid is een aangepast verbod op het prijsleiderschap te accepteren om misverstanden te voorkomen en om tegemoet te komen aan de zorgen van de Commissie, zodat klachten zoals die van Mediobanca in Italië kunnen worden vermeden. In sommige markten, zoals Italië, biedt ING Direct producten aan die niet worden aangeboden door de gewone banken. Als gevolg daarvan moest ING Direct die producten soms benchmarken tegen producten met een geringe omvang van kleinere marktspelers. Het herziene verbod op prijsleiderschap waarborgt dat de prijzen van ING Direct worden gebenchmarkt tegen die van de top 10 van grote financiële instellingen (groepen). Dit herziene verbod omvat ook (procedurele) toelichtingen en/of wijzigingen, bijvoorbeeld wat betreft het tijdpad voor het aanpassen van prijzen nadat ING gemerkt heeft dat zij een prijsleiderspositie heeft ingenomen, in combinatie met een beperking van de geldigheid van commerciële aanbiedingen.

(145) Volgens de informatie over de financiële prestaties van ING Direct die Nederland heeft verschaft, kunnen de 608 miljoen EUR aan bijzondere waardeverminderingen van ING Direct worden toegeschreven aan 347 miljoen EUR bijzondere waardeverminderingen op Griekse obligaties. Nog eens 187 miljoen EUR aan bijzondere waardeverminderingen is het gevolg van de blootstelling van ING Direct aan te sterk geconcentreerde activaportefeuilles in de regio die door ING als "Zuid-Europa" wordt aangeduid. Deze verliezen ter waarde van 187 miljoen EUR vloeiden voort uit een verkoop van 2,3 miljard EUR aan risicovolle activa in die categorie. Tot slot hangt 74 miljoen aan bijzondere waardeverminderingen samen met een RMBS-portefeuille in ING Direct US.

(146) Volgens de verstrekte gegevens zijn de voorzieningen voor kredietverliezen voor 2011 verdeeld over een bedrag van 326 miljoen EUR, genoteerd door ING Direct US, en slechts 136 miljoen EUR voor andere locaties.

VI. **BEOORDELING**

(147) Dit besluit betreft de beoordeling van de zorgen met betrekking tot het opnieuw aanmelden van de herkapitalisatie en de aanpassing van het herstructureringsplan van 22 oktober 2009 en van toezeggingen die in het herstructureringsbesluit van 2012 zijn goedgekeurd. Om aan deze zorgen tegemoet te komen heeft Nederland zijn eerder ingediende herstructureringsplan en toezeggingen geactualiseerd [1] (hierna ook "de aanpassing" genoemd), op basis waarvan de onderhavige beoordeling plaatsvindt. De Commissie kan een wijziging van een herstructureringsplan en toezeggingen goedkeuren, aangezien zij dergelijke aanpassingen naar eigen inzicht kan toestaan zolang deze aanpassingen in die zin gelijkwaardig zijn aan hun oorspronkelijke tegenhangers dat ook zij de verenigbaarheid van de steun met de interne markt waarborgen en geen aanvullende steun behelzen.

6.1. GEEN AANVULLENDE STEUNVERLENING

(148) De onderhavige aanpassing behelst geen aanvullende steun ten gunste van ING.

(149) De Commissie heeft in het herstructureringsbesluit van 2012 vastgesteld dat ING staatssteun ter waarde van meer dan 15 miljard EUR heeft ontvangen, waarvan 10 miljard EUR door middel van de herkapitalisatiemaatregel. Voorts heeft de Commissie vastgesteld dat de aanpassing van de terugbetalingsvoorwaarden van de Core Tier 1-effecten staatssteun ten behoeve van ING vormde.

(150) De Commissie merkt op dat de aangemelde aanpassingen geen wijziging inhouden van de terugbetalingsvoorwaarden van de Core Tier 1-effecten. De toezegging van Nederland een terugbetalingsschema in acht te nemen is in overeenstemming met de terugbetalingsvoorwaarden die zijn goedgekeurd in het reddingsbesluit. Dit schema maakt het mogelijk de Core Tier 1-effecten gedeeltelijk terug te kopen tegen 150 % en gedeeltelijk te converteren [2]. Beide aflossingsmechanismen zijn op dit moment mogelijk volgens de voorwaarden van het reddingsbesluit en vereisen geen aanpassing van de terugbetalingsvoorwaarden voor de Core Tier 1-effecten. Het feit dat op dit moment beide mechanismen gebruikt kunnen worden, vormt een contrast met de situatie van 2009, toen voor ING contractueel alleen de optie van terugbetaling tegen 150 % openstond, omdat de Core Tier 1-effecten pas na drie jaar geconverteerd mochten worden.

(151) Anders dan in 2009 ging Nederland geen ad-hocregeling aan waardoor Nederland, door akkoord te gaan met een wijziging van een bestaand contract, een beleggingskeuze zou hebben gemaakt. Door in te stemmen met het terugbetalingsschema van ING waartoe het zich verbindt, hoefde Nederland geen beleggingsbesluit te nemen. De Commissie is daarom van mening dat Nederland binnen het terugbetalingsschema geen inkomsten kon mislopen.

(152) De Commissie merkt tevens op dat het feit dat de maatregel opnieuw moest worden aangemeld, overeenkomstig de toezegging in het reddingsbesluit, niet betekent dat er sprake is van aanvullende steun. Die heraanmelding heeft uitsluitend betrekking op de kwestie van verenigbaarheid voor zover zij de vraag opwerpt of Nederland een passende vergoeding zal ontvangen. De toezegging van ING een vast terugbetalingsschema in acht te nemen dient daarom alleen te worden beoordeeld om de verenigbaarheid te bepalen van de aanpassingen aan het herstructureringsplan.

[1] Dit is van toepassing op de bijlage van het herstructureringsbesluit en, zo nodig, d.w.z. voor zover de tweede alinea van artikel 2 van de herstructureringsbeschikking van 2009 en bijlage II bij die beschikking geldig verklaard wordt door de rechterlijke instanties van de Unie, eveneens op de toezeggingen in de bijlage van de herstructureringsbeschikking van 2009.

[2] Een conversie zou Nederland de garantie bieden dat de terugbetaling ten minste tegen nominale waarde geschiedt, wat Nederland kan eisen in het geval van een conversie onder de voorwaarden die in het reddingsbesluit zijn goedgekeurd.

6.2. VERENIGBAARHEID VAN DE HERSTRUCTURERINGSSTEUN

(153) Aangezien de aangemelde wijzigingen geen aanvullende staatssteun ten gunste van ING inhouden, kunnen ze worden beschouwd als vervanging van een aantal toezeggingen door andere toezeggingen. De Commissie moet daarom beoordelen of ook de vervangende toezeggingen de verenigbaarheid garanderen van de in 2008 en 2009 verschafte steun ([1]).

(154) De conclusie van het herstructureringsbesluit van 2012 ten aanzien van de verenigbaarheid van de steun zou niet moeten veranderen zolang kan worden vastgesteld dat de levensvatbaarheid, een gepaste verdeling van de lasten en voldoende maatregelen om verstoringen van de mededinging tegen te gaan, met deze nieuwe toezeggingen gewaarborgd blijven ([2]).

Levensvatbaarheid

(155) Aangezien er geen sprake is van aanvullende steun zal de Commissie de levensvatbaarheid niet opnieuw beoordelen. Zij zal slechts beoordelen of de conclusie van het herstructureringsbesluit van 2012 over de levensvatbaarheid van ING in het geding komt door de aanpassingen aan het herstructureringsplan. De aangemelde wijzigingen zijn op twee manieren van invloed op de levensvatbaarheid van ING: door de geringere complexiteit van het bedrijfsmodel en de eliminatie van double leverage en door de duurzaamheid van de prijszettingsstrategie van ING Direct.

(156) In het herstructureringsbesluit van 2012 baseerde de Commissie haar beoordeling van de levensvatbaarheid op de toezegging van ING dat zij haar double leverage zou elimineren en haar kapitaalratio's zou verhogen teneinde beter gepositioneerd te zijn om eventuele ongunstige economische ontwikkelingen in de toekomst het hoofd te bieden en onverwachte verliezen op te vangen ([3]).

(157) Ten eerste wordt de toezegging om de complexiteit te verminderen en double leverage te elimineren verlengd door de nieuwe termijnen voor de afstoting van Insurance Europe. Doordat meer dan 50 % van alle verzekeringsentiteiten voor het einde van 2015 wordt afgestoten en ING de bestuurlijke zeggenschap over de rechtspersonen van ING Insurance verliest, zal de strategische besluitvorming van ING uitsluitend in de bankmarkt plaatsvinden en niet langer in de verzekeringsmarkt. Bovendien doet de aanpassing geen afbreuk aan de toezegging van ING haar double leverage volledig te elimineren. De volledige afstoting van de verzekeringsdochters zal uiterlijk in 2018 leiden tot de eliminatie van double leverage.

(158) De aangepaste toezegging betreffende de afstoting van de VA-activiteit in de VS […] door ING was vergelijkbaar met het herstructureringsbesluit van 2012. Niettemin […] door de toezegging van ING zich te houden aan stringente beperkende bepalingen die in bijlage II zijn opgenomen, inclusief volledige afdekking van de blootstelling en een conservatief herinvesteringsbeleid. Voorts moeten de mogelijkheden van een verkoop periodiek worden onderzocht en het vasthouden […] moet daarom slechts van tijdelijke aard zijn.

(159) De Commissie merkt bovendien op dat ING bij de uitvoering van haar herstructureringsplan in staat is geweest onverwachte verliezen, zoals de verliezen op haar Grieks obligaties, op te vangen ([4]). Daarnaast merkt de Commissie op dat ING heeft kunnen voldoen aan de vereisten van de EBA-kapitaaltest, die geen kapitaaltekort aan het licht heeft gebracht ([5]). Gezien het aangetoonde vermogen van ING onverwachte schokken op te vangen, is de verlenging van de termijn voor het elimineren van double leverage niet van invloed op de beoordeling van de levensvatbaarheid van ING in het herstructureringsbesluit van 2012.

(160) Ten tweede is de aantijging dat ING als prijsleider heeft gehandeld, weerlegd. ING heeft bewijs overgemaakt dat zij niet de gunstigste prijs aanbood van alle marktdeelnemers en dus het verbod op prijsleiderschap in de herstructureringsbeschikking van 2009 niet heeft overtreden.

(161) De Commissie merkt op dat Banca Sistema in september 2011 betere tarieven aanbood dan ING Direct. In termen van marktaandeel en merkherkenning behoort Banca Sistema echter niet tot de topspelers op de markt. Hoewel Nederland heeft aangetoond dat ING Direct zich heeft gehouden aan de tekst van de toezegging over het prijsleiderschap, bevestigt de positionering van ING Direct in Italië net onder Banca Sistema dat de prijszetting nog steeds een centraal element is in de commerciële strategie van ING Direct.

(162) Tegen die achtergrond zal de versterkte toezegging – die resulteert in een nauwkeuriger verbod op prijsleiderschap – in combinatie met een meer voorzichtige definitie van de peer group van ING Direct, ervoor zorgen dat ING in de toekomst niet haar toevlucht zoekt in op hoog rendement gerichte beleggingsstrategieën die haar zouden kunnen blootstellen aan bijzondere waardeverminderingen,

([1]) Dezelfde benadering is gehanteerd in het besluit betreffende zaak SA.34539, Commerzbank, PB C 177 van 20.6.2012, blz. 20, overweging (25).

([2]) In zaak SA.29833 KBC, PB C 135 van 9.5.2012, blz. 5, de overwegingen (74) tot en met (83), onderzocht de Commissie opnieuw de herstructureringssteun van KBC in het licht van de vereisten van de mededeling van de Commissie betreffende het herstel van de levensvatbaarheid en de beoordeling van de herstructureringsmaatregelen in de financiële sector in de huidige crisis met inachtneming van de staatssteunregels, PB C 195 van 19.8.2009, blz. 9, (hierna "de herstructureringsmededeling" genoemd) omdat de aanpassingen aan het herstructureringsplan tot aanvullende staatssteun leidden.

([3]) Overweging (180) van het herstructureringsbesluit.

([4]) Zie overweging (71)

([5]) Zie overweging (70)

zoals gebeurde bij haar beleggingsportefeuille in de Verenigde Staten. Die nauwkeurigheid is met name gebaseerd op gegevens die ING heeft verstrekt over onderliggende marktdynamieken ([1]). In het geval van Italië zal de uitdrukkelijke uitsluiting van […] uit de benchmarkgroep waarborgen dat ING alleen wordt vergeleken met marktspelers van vergelijkbare sterkte.

(163) Daarnaast is met ING en Nederland overlegd over specifieke toezichtscriteria voor elke markt aan de hand van de producten die ING Direct Europe aanbiedt in elke lidstaat waarin zij opereert. Doel hiervan was tegenstrijdige interpretaties te voorkomen en het toezichtsproces te verbeteren. De criteria zijn opgenomen in een afzonderlijk document dat is bijgevoegd bij de lijst van toezeggingen ([2]). Het toezicht en de effectieve uitvoering van de toezegging zullen met name verbeterd worden door de heldere definitie van de peer group voor elk van die markten.

(164) Op basis daarvan moet erop worden toegezien dat ING Direct geen agressiever prijsbeleid voert dan haar gevestigde concurrenten.

(165) Tot slot merkt de Commissie nadrukkelijk op dat ING haar toezegging ING Direct US af te stoten binnen de gestelde termijn heeft uitgevoerd. Dit was een cruciaal levensvatbaarheidscriterium van het herstructureringsplan.

(166) De aanpassingen doen derhalve geen afbreuk aan de levensvatbaarheidsanalyse van het herstructureringsbesluit van 2012 en hebben de twijfels die de Commissie heeft geuit in het besluit tot inleiding van de procedure weggenomen.

Verdeling van de lasten

(167) De twijfels die de Commissie in het besluit tot inleiding van de procedure uitte ten aanzien van de vergoedingsstrategie van ING voor de Core Tier 1-effecten, en met name over de vraag of daarvoor wel een passende vergoeding werd betaald, zijn weggenomen door het voorgestelde nieuwe terugbetalingsschema en de daarmee verbonden toezegging van een IRR van 12,5 %.

(168) De Commissie kan het echter niet eens zijn met het in de overwegingen (39), (40) en (41) genoemde argument van ING dat de Commissie niet bevoegd was haar mening te geven over het dividendbeleid van ING omdat in het reddingsbesluit slechts wordt verklaard dat het IRR ten minste 10 % moet zijn en het geen twijfel lijdt dat dit rendementsniveau bereikt zal worden. De Commissie is het met name oneens met het argument dat zij niet bevoegd was het dividendbeleid van ING te beoordelen aangezien dat beleid, los van de couponbetalingen, niet zou leiden tot een rendement van meer dan 8,5 % en dat het feit dat ING geen dividenden (en dus ook geen coupons) heeft uitbetaald niet kan worden gekoppeld aan de hoogte van het IRR. In tegenstelling tot wat ING beweert, heeft de Commissie noch in het herstructureringsbesluit van 2012, noch in de inmiddels nietig verklaarde herstructureringsbeschikking van 2009, aandacht geschonken aan het dividendbeleid van ING.

(169) Deze argumenten moeten worden verworpen omdat ze gebaseerd zijn op een onvolledige interpretatie van overweging (32) van het reddingsbesluit. Om de door Nederland gedane toezegging waarop het reddingsbesluit is gebaseerd in context te plaatsen, moet worden gekeken naar de opmerkingen van Nederland en ING die in overweging (31) van dat besluit worden weergegeven. In die context is duidelijk dat de Commissie positief stond tegenover de herkapitaliseringsmaatregel in het licht van de verplichting de maatregel opnieuw aan te melden, juist omdat de lidstaat had aangegeven dat een passend rendement *gedeeltelijk* door couponbetalingen zou worden bewerkstelligd en omdat ING had verklaard haar eerdere dividendbeleid te zullen voortzetten. Aangezien de Commissie wist dat het niveau van steun aan een bank via rechtstreekse herkapitalisatie zou variëren afhankelijk van het niveau van de vergoeding aan de lidstaat, kon zij de herkapitalisatie tijdelijk goedkeuren in het licht van de toezegging van de lidstaat de maatregel opnieuw aan te zullen melden, wat de Commissie een zekere garantie bood dat de bank geen staatssteun zou ontvangen zonder daarvoor een passende vergoeding te betalen.

(170) De Commissie onderstreept voorts dat, wanneer zij een maatregel goedkeurt, zij dit doet op basis van eventuele toezeggingen waarmee de maatregel in kwestie gepaard gaat en die daarvan een integrerend deel vormen. De toezegging de maatregel opnieuw aan te melden was als zodanig ingebouwd in de beoordeelde maatregel en werd als zodanig tijdelijk goedgekeurd door het reddingsbesluit. Toen de Commissie zich in het herstructureringsbesluit van 2012 opnieuw boog over de herkapitalisatiemaatregel, bleef de toezegging de maatregel opnieuw aan te melden integraal onderdeel van die maatregel en niets in het genoemde besluit wijst erop dat de Commissie de toezegging de maatregel opnieuw aan te zullen melden niet langer als relevant voor haar beoordeling beschouwde. Bovendien was de toezegging zodanig geformuleerd dat de Commissie eruit opmaakte dat zij vijf jaar geldig was en dat Nederland zijn toezegging had gedaan voor de duur van die periode. Niets wijst erop dat het feit dat de Commissie de herkapitalisatiemaatregel behandelde als onderdeel van de herstructureringssteun die in het herstructureringsbesluit van 2012 werd goedgekeurd, van invloed was op de eis de maatregel opnieuw aan te melden.

(171) De heraanmelding van de herkapitalisatiemaatregel en de feiten die daaraan ten grondslag lagen, vormden dan ook voldoende aanleiding om vraagtekens te plaatsen bij de

([1]) Deze gegevens zijn niet gebruikt in het onderzoek van RBB Economics (zie overweging (16)), dat uitging van een breder geheel aan marktinformatie. Verondersteld wordt evenwel dat de aandachtspunten die in het onderzoek van RBB Economics naar voren kwamen in een ander licht zouden zijn komen te staan door deze meer gedetailleerde gegevens. De gedetailleerde gegevens over de marktdynamieken lieten de relevantie van de marktdefinitie die gehanteerd wordt in het herstructureringsbesluit van 2012 onverlet. De Commissie heeft ook geen opmerkingen van belanghebbenden ontvangen over de relevantie van de marktdefinitie naar aanleiding van het besluit tot inleiding van de procedure.

([2]) Zie overweging (18)

verenigbaarheid van de vergoeding van de Core Tier 1-effecten. In overeenstemming met het reddingsbesluit van 2008, echter, kan de verenigbaarheid van de maatregel in elk geval worden gewaarborgd als Nederland voldoende gedragstoezeggingen heeft gedaan om ervoor te zorgen dat een passende vergoeding wordt betaald voor het staatskapitaal.

(172) Het vaste terugbetalingsschema is een passende gedragstoezegging die is gedaan met het oog op de verplichting tot heraanmelding die Nederland in 2008 op zich heeft genomen. Het voorgestelde terugbetalingsschema verhelpt in feite de onzekerheid van de vergoeding die in de herkapitalisatiemaatregel is ingebouwd en garandeert een vast rendement van 12,5 % voor Nederland. De Commissie merkt op dat andere financiële instellingen die met behulp van vergelijkbare kapitaalinstrumenten geherkapitaliseerd zijn, zich eveneens hebben verbonden tot een vast terugbetalingsschema. ([1]) Het feit dat DNB reeds haar goedkeuring heeft gegeven aan de terugbetaling van 750 miljoen EUR nominaal en 1,125 miljard EUR, inclusief een premie, voor 2012 geeft de Commissie voldoende vertrouwen dat de terugbetaling zal plaatsvinden.

(173) De Commissie is van mening dat het genoemde IRR van 12,5 % dat voortvloeit uit het terugbetalingsschema aanvaardbaar is voor de onderhavige beoordeling van de verenigbaarheid, ook al bevatte het herstructureringsbesluit van 2012 een terugbetalingsschema met een hoger IRR ([2]). De Commissie wijst erop dat het IRR dat met het terugbetalingsschema wordt gerealiseerd 12,5 % bedraagt. Dit is lager dan het percentage dat in het herstructureringsbesluit van 2012 werd aanvaard als passend voor de terugbetaling van de eerste helft van de Core Tier 1-effecten en het is ook lager dan het indicatieve IRR van [15-25] % dat ING had geraamd in het herstructureringsplan van 22 oktober 2009. Het IRR van 12,5 % dat voortvloeit uit het terugbetalingsschema is evenwel zeker, in tegenstelling tot de indicatieve waarden die eerder waren verschaft. Daar komt bij dat dit IRR in de lijn ligt van IRR-niveaus die zijn aanvaard als voldoende om staatssteun verenigbaar met de interne markt te maken in andere besluiten van de Commissie over vaste terugbetalingsschema's voor banken die met vergelijkbare instrumenten zijn geherkapitaliseerd ([3]). Het IRR van 12,5 % kan als een passende vergoeding worden beschouwd.

(174) Ten tweede hebben de aanpassingen van het herstructureringsplan aangaande de afstotingsperiode voor de verzekeringsactiviteit betrekking op het verdelen van de lasten. De afstotingen waren bedoeld om ING in staat te stellen de noodzakelijke middelen bij elkaar te krijgen om de kosten van het herstructureringsplan te dekken ([4]) en met name om de staatssteun terug te betalen. Door de verslechtering van het financiële klimaat (zie overweging ((26) en volgende) is de verkoop van verzekeringsactiviteiten echter moeilijk geworden ([5]).

(175) De uiterste termijn voor de afstoting van ING Insurance Europe – de voornaamste reden voor de vertraging – wordt beïnvloed door diverse andere factoren die in 2009 niet te voorzien waren en die het vrijwel onmogelijk maken de streeftermijnen voor 2013 te halen. Ten eerste zijn er de onduidelijkheden over de Solvency II-voorschriften en de onzekerheden in verband met de Europese staatsschuldcrisis en de rechtstreekse gevolgen van deze crisis voor de verzekeringsbranche, in aanmerking genomen dat verzekeringsmaatschappijen als beleggersgroep in belangrijke mate investeren in staatsobligaties. Ten tweede is het bereik van ING Insurance Europe veranderd doordat een deel van WUB is geïntegreerd in Nationale Nederlanden. Ten derde zijn er […] in de thuismarkt van Nationale Nederlanden. ([6]) Het afstotingsproces van ING Insurance Europe is op de korte termijn aanzienlijk bemoeilijkt door dit veranderde bereik, het regelgevingsklimaat en de macro-economische situatie. Tegen deze achtergrond en in aanmerking genomen dat de grotere lastenverdeling behouden blijft als gevolg van de daarmee samenhangende verlenging van het overnameverbod en het verbod op het aflossen of terugkopen van hybride instrumenten, kan de verlenging van de afstotingsperiode tot 2015 als redelijk worden beschouwd.

(176) Wat betreft de verlenging van de termijn voor ING Insurance US merkt de Commissie op […]. De vertraging in de afstoting die hier het gevolg van is, kan worden beschouwd als terecht, aangezien ING de VA-activiteit afbouwt en zich in de toekomst zou moeten houden aan strikte toezeggingen die in bijlage II zijn vastgelegd […]. ([7]) Tegelijkertijd blijft ING vastbesloten door te gaan met de beoogde IPO voor de rest van ING Insurance US en verbindt zij zich ertoe ING Insurance US eind 2013 met 50 % in te krimpen (waarbij de afbouw van de VA-portefeuille wordt gerekend als inkrimping), rekening houdend met het betrokken kapitaal. In 2014 zal ING vervolgens 50 % van de activiteit, met uitzondering van de VA-portefeuille, afstoten. De Commissie is van mening dat deze aanpak een aanvaardbare oplossing is […]. De aanpak is ook passend in termen van

([1]) N372/2009 AEGON, PB C 290 van 27.10.2010, blz. 1 en SA.33303 SNS REAAL, PB C 33 van 7.2.2012, blz. 5.

([2]) Oorspronkelijk [15-25] %, zie overweging (97) van het herstructureringsbesluit van 2012. In overweging (189) van het herstructureringsbesluit van 2012 stemde de Commissie er al mee in dat een verlaging van het IRR tot 15 % een voldoende vergoeding vormde voor de doeleinden van haar verenigbaarheidsanalyse.

([3]) SA.33303 SNS REAAL, PB C 33 van 7.2.2012, blz. 5, SA.29833 KBC, PB C 135 van 9.5.2012, blz. 5.

([4]) Zie overweging (192) van het reddingsbesluit van 2012.

([5]) Er hebben weliswaar enkele transacties plaatsgevonden, maar daarbij ging het om activiteiten van een kleinere omvang dan ING Insurance. Voorbeelden zijn: de IPO van Talanx; de acquisitie van JEVCO door Intact Financial Corporation (transactie ter waarde van 530 miljoen USD, koers-boekwaardeverhouding 1,3, mei 2012); de acquisitie van Old Mutual Skandinavia door Skandia LifeSkandia AB (transactie ter waarde van 2 496 miljoen EUR, koers-boekwaardeverhouding 1,7, december 2011); de acquisitie van AXA Canada door Intact Financial Corporation (transactie ter waarde van 2 665 miljoen USD, koers-boekwaardeverhouding 1,8, mei 2011; de acquisitie van Tower Australia door Dai Ichi Life (transactie ter waarde van 1 432 miljoen USD, koers-boekwaardeverhouding 1,94, december 2010).

([6]) Zie overweging (28).

([7]) Tot slot zou het langer aanhouden slechts van tijdelijke aard moeten zijn omdat ING zich ertoe verbindt de VA-activiteit te verkopen […]. Het toezicht op de naleving van die toezegging omvat periodieke peiling van de markt om te verifiëren dat de verlenging van de afstotingstermijn door de wijziging van de afstotingsmodaliteiten ten aanzien van de VA-portefeuille tot het vereiste minimum beperkt wordt.

lastenverdeling door middel van de daarmee samenhangende verlenging van het overnameverbod en het verbod op het aflossen of terugkopen van hybride instrumenten.

(177) Bovenal moet ING, ondanks de vertragingen in de verkoop van de verzekeringsactiviteiten in Europa en de Verenigde Staten, nog steeds in staat zijn om volgens een vast aflossingsschema de steun vóór 2015 terug te betalen. Die beoordeling is niet gewijzigd door de aanpassing van de gedetailleerde afspraken in verband met de afstoting, die volgens de aangepaste toezegging in de eerste plaats zou plaatsvinden via de verkoop van meer dan 50 % van de relevante verzekeringsactiviteiten. De Commissie merkt op dat een meerderheid van de relevante activiteiten vanuit boekhoudkundig en juridisch oogpunt kunnen worden ontvlochten door de activiteiten te verkopen. Daarnaast neemt de Commissie er op een positieve manier nota van dat Nederland zich er bovendien toe verbindt dat ING haar verzekeringsactiviteiten in Azië en de Verenigde Staten voor het einde van 2016 en heel ING Insurance Europe voor het einde van 2018 zal afstoten.

(178) Gezien het bovenstaande is de Commissie van mening dat de aanpassingen geen afbreuk doen aan de conclusie van het herstructureringsbesluit van 2012 over het niveau van de lastenverdeling en dat ze de twijfels van de Commissie over de vergoeding van de Core Tier 1-effecten hebben weggenomen.

Verstoring van de mededinging

(179) De aanpassingen die bij de Commissie zijn aangemeld, betreffen in het bijzonder de passende vergoeding van staatssteun en het in de Nederlandse retailmarkt zetten van een nieuwe concurrerende speler.

(180) Ten eerste merkt de Commissie op dat ING een passende vergoeding heeft gegeven voor de Core Tier 1-effecten. [1] De hoogte van de vergoeding moet worden beoordeeld in samenhang met de terugbetaling. Een passend vergoedingsniveau is noodzakelijk om de bestaande verstoringen van de mededinging tegen te gaan, maar een vroegtijdige terugbetaling zal het effect van de staatssteun beperken. Zoals de Commissie al heeft vastgesteld, levert de herkapitalisatie volgens het terugbetalingsschema een IRR van 12,5 % op, wat de Commissie voldoende vindt. Bovendien zal overeenkomstig de toezeggingen het staatskapitaal voor 2015 volledig worden terugbetaald.

(181) Ten tweede zegden Nederland en ING toe om, door WUB af te stoten, een levensvatbare en concurrerende nieuwe kracht op de Nederlandse retailmarkt te brengen. Nederland en ING hebben verzuimd die oorspronkelijke toezegging uit te voeren. Als alternatief hebben zij het Van Gogh-scenario voorgesteld, waar de Commissie in haar besluit tot inleiding van de procedure vraagtekens bij plaatste. Deze tekortkomingen zijn inmiddels rechtgezet door drie belangrijke toezeggingen, die bij elkaar genomen zorgen voor een zodanige aanpassing van de prikkels voor ING dat er een duurzame nieuwe speler op de Nederlandse markt gecreëerd wordt.

(182) De Commissie neemt op een positieve manier nota van de in de overwegingen (83) tot en met (86) beschreven toezegging van een gekoppeld verbod, dat inhoudt dat de nieuwe hypotheekproductie van ING wordt begrensd tot een bepaald veelvoud van de productie van NN Bank. Het waarborgt dat ING gestimuleerd zal worden om het toegezegde productieniveau voor NN Bank en daarmee het toegezegde marktaandeel van ongeveer [2-9] % te verwezenlijken. Het veelvoud van [2-4] dat gehanteerd wordt om de hypotheekproductie van ING en NN Bank aan elkaar te koppelen, is gebaseerd op de gemiddelde productie van nieuwe hypotheken van ING met uitzondering van verlengingen sinds 2011 [2], afgezet tegen de geraamde [1,5-6] miljard EUR aan jaarlijkse nieuwe productie van NN Bank. Als NN Bank haar minimumdoelstellingen voor nieuwe productie niet haalt, daalt het marktaandeel van ING.

(183) In het huidige macro-economische klimaat, waarin de toekomstige ontwikkeling van de omvang van de markt slechts met een relatief hoge onzekerheid kan worden voorspeld, is het gepast om niet een absolute productielimiet vast te stellen, maar een productielimiet die gerelateerd is aan de prestaties van NN Bank. Door de koppeling die in het verbod wordt gelegd, zal ING, als de markt sterker dan verwacht groeit of krimpt, de noodzakelijke prikkels hebben om het marktaandeel van NN Bank op het geraamde niveau te houden.

(184) De toezegging van het gekoppelde verbod wordt nog verder versterkt door de toezegging betreffende zelffinanciering die wordt beschreven in de overwegingen (87) tot en met (96). In feite moet NN Bank, wil zij op de middellange termijn werkelijk onafhankelijk zijn van ING, haar nieuwe productie zelf financieren. Het gekoppelde verbod zou ING ertoe kunnen brengen NN Bank aan te moedigen haar nieuwe productie op een onhoudbare manier te financieren om op de korte termijn een productiebeperking voor ING zelf te voorkomen. ING heeft toegezegd dat de financiering voor een groot deel zal bestaan uit passiva van cliënten, in die zin dat de totale deposito's en wholesalefinanciering in het eerste jaar ten minste 75 % van de financiering in de basisscenarioprognoses vormen, in het tweede jaar 80 % en in het derde jaar 85 %, waarbij de wholesalefinanciering moet worden beperkt tot maximaal [1-4] miljard EUR.

(185) Om voor het marktaandeel een kritische massa van [2-9] % te bereiken, is het daarnaast aanvaardbaar dat ING NN Bank financiert tot het maximale bedrag van 2,7 miljard EUR, overeenkomstig het ondernemingsplan van NN Bank, totdat NN Bank wordt afgestoten. Om echter te bereiken dat NN Bank als nieuwe speler op de Nederlandse retailbankingmarkt onafhankelijk is, kan die financiering na de afstoting uitsluitend de vorm aannemen van effecten die door NN Bank worden uitgegeven en door ING worden gekocht via transacties die in overeenstemming zijn met de marktomstandigheden. De Commissie merkt op een positieve manier op dat ING volgens deze toezegging de zakelijke strategie van NN Bank niet kan beïnvloeden door te dreigen de financiering van NN Bank plotseling in te trekken, aangezien de effecten een minimale looptijd van vijf tot tien jaar zullen hebben.

[1] In punt 34 van de herstructureringsmededeling wordt gesteld dat een passende vergoeding een van de meest geschikte wijzen is om mededingingsvervalsing te beperken, omdat daarmee het steunbedrag wordt beperkt.

[2] Zie figuur 1 in overweging (77).

(186) Het ondernemingsplan van NN Bank voorziet in een duurzame financiering van maximaal [2-8] miljard EUR. Als dat niveau wordt bereikt, heeft NN Bank een voldoende grote omvang om zichzelf als nieuwe marktspeler te positioneren. Het is dan ook aanvaardbaar dat ING in haar eigen productie niet verder dan tot dat niveau beperkt wordt.

(187) De geloofwaardigheid van de zelffinancieringsstrategie van NN Bank wordt gewaarborgd doordat de correctiemaatregelen die in de toezeggingen van Nederland zijn voorzien, voortdurend gecontroleerd en toegepast zullen worden. Die correctiemaatregelen zijn erop gericht mogelijke zelffinancieringstekorten te verhelpen en aanvullende prikkels voor ING te creëren om ervoor te zorgen dat de financieringsdoelen van NN Bank worden gehaald. Dankzij het voortdurende toezicht zullen tekortkomingen tijdig en voor de definitieve afstotingstermijn ontdekt kunnen worden.

(188) Ten derde, wat betreft de gevolgen van NN Bank voor de mededinging op de Nederlandse retailbankmarkt – die de kernmarkt is waarop ING ook na de voltooiing van het herstructureringsproces actief zal zijn – neemt de Commissie er op een positieve manier nota van dat ING minimumwaarden heeft toegezegd voor de jaarlijkse nieuwe productie en het marktaandeel van NN Bank op het gebied van zowel hypotheken [1] als consumentenkrediet [2]. Die toezegging moet garanderen dat NN Bank een kritische schaal bereikt in deze twee belangrijke businesslines op de activazijde van de balans.

(189) Ook in dit geval wordt de geloofwaardigheid van de toezeggingen gewaarborgd door het feit dat ING correctiemaatregelen zal treffen als NN Bank haar doelstellingen onderschrijdt. De Commissie merkt op dat ING zich ertoe verbonden heeft individuele relaties via een overdracht van hypotheken over te dragen aan NN Bank, waarbij de overdrachtskosten volledig en uitsluitend door ING worden gedragen. Met een dergelijk mechanisme wordt voorkomen dat de tenuitvoerlegging te wensen overlaat, bijvoorbeeld doordat een oude portefeuille wordt gesecuritiseerd die slechts weinig zakelijke kansen zou opleveren waarmee NN Bank haar marktaandeel zou kunnen vergroten.

(190) Wat betreft de omvang van het productassortiment van NN Bank neemt de Commissie er nota van dat NN Bank op vijf gebieden actief zal zijn, te weten hypotheken, consumentenkredieten, spaarrekeningen, banksparen, beleggingsproducten en retaileffecten. Het bedrijfsmodel wordt verder gediversifieerd doordat NN Bank, in vergelijking met het productaanbod dat voor WUB werd voorzien in het herstructureringsbesluit van 2012, haar productaanbod heeft uitgebreid door een betalingsfaciliteit in de vorm van een kredietkaart te ontwikkelen. Daarmee wordt tevens een van de tekortkomingen van het bedrijfsmodel van WUB verholpen, namelijk dat WUB een hypotheekmonoliner is.

(191) Het Van Gogh-scenario heeft een aantal van de problemen in verband met de levensvatbaarheid aangepakt die de afstoting van WUB bemoeilijkten (met name het grote financieringstekort). De huidige financiële prognoses voor NN Bank wijzen erop dat zij een levensvatbare entiteit zou kunnen zijn. Over de kapitaaltoereikendheid merkt de Commissie op dat de solvabiliteit van de bank op de middellange termijn zal worden gewaarborgd door de toezegging van ING dat zij voor NN Bank een Tier 1-ratio van minimaal 12 % zal aanhouden. Tegelijkertijd moet het feit dat NN Bank kredietkaarten aanbiedt de 'stickiness' van spaarrekeningen helpen verbeteren, d.w.z. ertoe bijdragen dat houders van een spaarrekening bij NN Bank minder snel overstappen naar een andere bank. Tot slot neemt de Commissie er nota van dat NN Bank zal profiteren van de financiële kracht van haar moederonderneming, ING Insurance Europe. Alles bij elkaar leveren de maatregelen die Nederland voorstelt een plausibel scenario op voor een levensvatbare en concurrerende kracht op de Nederlandse retailmarkt. De toezeggingen en met name de duidelijk gedefinieerde correctiemaatregelen en triggers zouden voldoende zekerheid moeten bieden dat de tenuitvoerlegging zal slagen. Dit oordeel klinkt ook nadrukkelijk door in de opmerkingen van belanghebbenden, waarin herhaaldelijk wordt gewezen op de geloofwaardigheid van het bedrijfsmodel van NN Bank.

(192) De Commissie merkt op dat verstoringen van de mededinging verder worden aangepakt door de verlenging van het verbod op prijsleiderschap in markten waar ING een marktaandeel van 5 % of meer heeft. Die verlenging is niet van toepassing in Nederland, waar NN Bank er, vanwege het gekoppelde verbod, voor haar eigen succes van afhankelijk is dat ING haar huidige aandeel in de hypotheekmarkt behoudt. De opmerkingen van Vereniging Eigen Huis zijn niet relevant voor de twijfels die de Commissie heeft geuit in haar besluit tot inleiding van de procedure en tonen geen rechtstreeks oorzakelijk verband aan tussen het verbod op prijsleiderschap van ING en het gedrag van de Nederlandse hypotheekmarkt. Niettemin zou aan deze opmerkingen hoe dan ook tegemoet zijn gekomen met de beperking van het toepassingsgebied van het verbod op het prijsleiderschap.

(193) Ook de verlenging van de gedragswaarborgen neutraliseert de verstoringen van de mededinging die voortvloeien uit het feit dat het afstotingsproces vertraging heeft opgelopen. Een dergelijke inperking is in overeenstemming met de praktijk die de Commissie in andere recente zaken heeft toegepast. [3]

(194) De Commissie is daarom van mening dat de aanpassing van de WUB-toezegging in combinatie met de verlenging van het verbod op prijsleiderschap en het overnameverbod haar conclusie in het herstructureringsbesluit onverlet laat dat er voldoende maatregelen zijn om de verstoring van de mededinging te beperken.

[1] Respectievelijk gemiddeld [1,5-6] miljard EUR en [2-9] % in de periode 2013-2015, zie overweging (79).

[2] Respectievelijk [40-140] miljoen EUR en [0,5-6] % vóór 2015, zie overweging (80).

[3] Besluit in zaak SA.34539, Commerzbank, PB C 177 van 20.6.2012, blz. 20 en besluit in zaak SA.29833, KBC, PB C 135 van 9.5.2012, blz. 5.

(195) Het maatregelensaldo in aanmerking genomen, komt de Commissie tot de conclusie dat de nieuwe toezeggingen volstaan om enerzijds de twijfels weg te nemen die de Commissie in haar besluit tot inleiding van de procedure geuit heeft ten aanzien van buitensporige mededingingsverstoringen en anderzijds de verenigbaarheid van de herstructureringssteun te waarborgen.

Conclusie

(196) Concluderend kan gesteld worden dat de aangepaste toezeggingen in combinatie met de terugbetaling van 4,5 miljard EUR aan de hand van een vast terugbetalingsschema de verenigbaarheidsbeoordeling op één lijn brengt met het herstructureringsbesluit van 2012, in die zin dat ze geschikt zijn om te waarborgen dat de levensvatbaarheid hersteld wordt, de lasten worden verdeeld en een oplossing wordt geboden voor verstoringen van de mededinging. De voorgestelde wijziging van het herstructureringsbesluit van 2012 op basis van de nieuwe toezeggingen blijft waarborgen dat de herkapitalisatie en de herstructureringssteun die Nederland aan ING heeft verleend, verenigbaar zijn met de interne markt. Op grond daarvan zijn de twijfels die de Commissie in haar besluit tot inleiding van de procedure heeft geuit, weggenomen,

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

De kapitaalinjectie van 10 miljard EUR die Nederland op 22 oktober 2008 heeft gegeven, blijft verenigbaar met de interne markt in het licht van de in bijlage I beschreven toezeggingen.

Artikel 2

De staatssteun waarnaar verwezen wordt in het besluit van de Commissie van 11 mei 2012 in zaak SA.28855 (N 373/2009) (ex C 10/2009 en ex N528/2008) blijft verenigbaar met de interne markt in het licht van de in bijlage I beschreven toezeggingen.

De toezeggingen in de bijlage bij het besluit van de Commissie van 11 mei 2012 in zaak SA.28855 (N 373/2009) (ex C 10/2009 en ex N528/2008) worden vervangen door de toezeggingen in bijlage I.

Artikel 3

Het onderhavige besluit is gericht tot het Koninkrijk der Nederlanden.

Gedaan te Brussel, 16 november 2012.

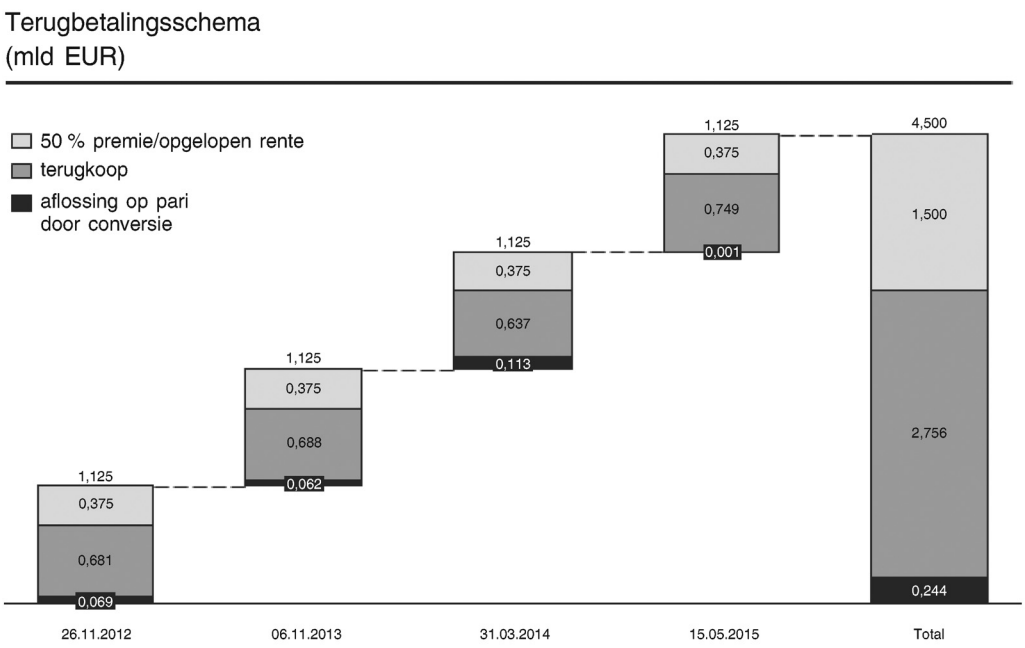
Voor de Commissie
Joaquín ALMUNIA
Vicevoorzitter

BIJLAGE I

LIJST VAN TOEZEGGINGEN

a) Terugbetaling van de resterende Core Tier 1-effecten;

— ING zal de resterende 300 000 000 Core Tier 1-effecten aan Nederland terugbetalen volgens het onderstaande schema: (i) 1 125 miljoen EUR voor 26 november 2012, (ii) 1 125 miljoen EUR voor 6 november 2013, (iii) 1 125 miljoen EUR voor 31 maart 2014, en (iv) 1 125 miljoen EUR voor 15 mei 2015 zoals nader aangegeven in het hiernavolgende schema.

Om de totale betaling precies op 4,5 miljard EUR te brengen, zal ING voor een zeer klein gedeelte gebruik moeten maken van de mogelijkheid de Core Tier 1-effecten te converteren, omdat inkoop tegen 150 %, wanneer deze niet elk jaar op 13 mei plaatsvindt, opgelopen rente met zich meebrengt. In geval van (een dergelijke) conversie (ook zoals hierna beschreven in het kader van deze toezegging) zal Nederland kiezen voor aflossing op pari in contanten.

— Deze terugbetalingen zullen hoofdzakelijk plaatsvinden door de effecten terug te kopen van de Nederlandse Staat en de daarmee samenhangende premie van 50 % te betalen. Het bovengenoemde schema leidt tot een volledige terugbetaling van 4,5 miljard EUR, wat neerkomt op een totaal intern rendement ("internal rate of return", hierna "IRR" genoemd) van precies 12,5 %, wat hoger is dan het totale rendement van ten minste 10 % dat in het besluit van de Commissie van 12 november 2008 wordt genoemd. ING zal alleen gebruikmaken van haar conversieoptie voor zover couponbetalingen noodzakelijk zijn en/of opgelopen rente verschuldigd is, zodanig dat de opbrengsten gelijk zijn aan een totaal van 4,5 miljard EUR. In een dergelijk geval zullen de couponbetalingen en/of betalingen van verschuldigde rente die meer opbrengen dan het totaal van 4,5 miljard EUR effectief worden afgetrokken van de te betalen premie van 50 % c.q. met deze premie worden verrekend. De totale terugbetaling kan op 4,5 miljard EUR worden gebracht door een deel van de resterende effecten niet terug te kopen, maar – pro rata – te converteren. Alle resterende betalingen (notioneel, premies, coupons en/of opgelopen rente) komen in totaal op 4,5 miljard EUR.

— De feitelijke terugbetaling van de tranches binnen het bovenstaande schema moet worden goedgekeurd door De Nederlandse Bank (hierna "DNB" genoemd).

— ING streeft ernaar de Nederlandse Staat zo snel mogelijk terug te betalen en zal haar aflossingen versnellen als dit onder de heersende financiële omstandigheden voorzichtig is. Als ING de aflossingen versnelt, zou dat bijgevolg leiden tot een IRR van meer dan 12,5 %.

— Als een tranche niet volledig of slechts gedeeltelijk kan worden terugbetaald, zal ING dit compenseren door de volgende tranche met een overeenkomstig bedrag te verhogen. De Nederlandse Staat verbindt zich ertoe de herkapitalisatiemaatregel opnieuw aan te melden in het geval dat ING twee achtereenvolgende tranches niet volledig terugbetaalt.

— Nederland verbindt zich er eveneens toe de herkapitalisatiemaatregel opnieuw aan te melden als ING niet vóór 15 mei 2015 in totaal 4,5 miljard EUR terugbetaalt zoals aangegeven in het bovenstaande schema.

b) Toezeggingen in verband met verkorting van de balans van ING;

— ING blijft tot 31 december 2015 haar balans verkorten met ongeveer 45 % ten opzichte van de cijfers voor het derde kwartaal van 2008 door middel van afstotingen ([1]) of andere maatregelen die ten doel hebben de balans in te krimpen (bijvoorbeeld verkleining van portefeuilles) ([2]). De toegezegde balansreductie is gebaseerd op de gegevens voor het derde kwartaal van 2008 en houdt geen rekening met het mogelijke effect van organische groei, wijzigende wisselkoersen, wijzigende rentetarieven of extra verhogingen als gevolg van mogelijke nieuwe regelgeving, bijvoorbeeld wanneer banken aanmerkelijk grotere liquiditeitsbuffers moeten aanhouden vanwege nieuwe, in de hele Unie geldende voorschriften.

— Voor ING geldt geen beperking op de organische (niet met acquisities verband houdende) groei van de balans van haar bedrijfsonderdelen. Het algemene beleid van ING blijft erin bestaan om de groei van de haar door cliënten toevertrouwde middelen vooral te gebruiken om de kredietverlening aan de reële economie (bedrijven en consumenten) te verruimen en om haar blootstelling aan risicovollere asset classes binnen CMBS en RMBS af te bouwen. Zij zal ook geen nieuwe initiatieven nemen die zijn gericht op het verhogen van haar directe blootstelling aan vastgoed ([3]), overeenkomstig het algemene beleid van ING voor het afbouwen van risico's.

— ING zegt toe voor 31 december 2013 meer dan 50 % van ING Insurance/Investment Management Asia af te stoten, voor 31 december 2014 meer dan 50 % van ING Insurance/IM US en voor 31 december 2015 meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe, ([4]) naast de entiteiten/bedrijfsonderdelen die ING al heeft afgestoten, geliquideerd of afgesloten die worden opgesomd in overweging 77 van het besluit van de Commissie van 2012 en het meest recente tweejaarlijkse voortgangsverslag ([5]). Daarnaast zegt ING toe ten minste 25 % van Insurance/IM US af te stoten voor 31 december 2013. ([6])

— Met het afstoten van de zeggenschap over meer dan 50 % van het belang van ING (d.w.z. gemeten in aandelen) in een onderneming wordt voldaan aan de afstotingsvereiste. In een dergelijk geval verliest ING de meerderheid in de raad en deconsolideert zij de onderneming (in overeenstemming met de IFRS-boekhoudstandaarden). De resterende belangen van ING in (i) ING Insurance/IM Europe, (ii) ING Insurance/IM US en (iii) ING Insurance/IM Asia worden respectievelijk afgestoten voor 31 december 2018, 31 december 2016 en 31 december 2016.

c) Nederland verbindt zich voorts ertoe dat ING een overnameverbod in acht zal nemen:

— ING zal gedurende een extra periode afzien van overname van financiële instellingen. Bovendien zal ING, voor diezelfde periode, afzien van iedere (andere) overname van activiteiten die de terugbetaling van de Core Tier 1-effecten aan Nederland zouden kunnen vertragen. Het overnameverbod geldt tot 18 november 2015 of tot de datum waarop meer dan 50 % van Insurance/IM Asia, 50 % van Insurance/IM US en 50 % van Insurance/IM Europe is afgestoten, als deze datum eerder valt. ([7])

— Niettegenstaande dit verbod mag ING, nadat zij daarvoor van de Commissie toestemming heeft gekregen, activiteiten overnemen, met name indien dat van essentieel belang is om de financiële stabiliteit of de mededinging op de betrokken markten veilig te stellen.

([1]) ING zal ten minste […] miljard EUR van de totale balansverkorting (van 45 %) realiseren in de vorm van afstotingen (conform het herstructureringsplan van ING van 2009).

([2]) De inkrimping van US Variable Annuities en US Financial Products kan worden meegerekend als afstoting, mits de uitvoering daarvan voldoet aan de in bijlage II genoemde voorwaarden.

([3]) Dat wil zeggen, met uitzondering van hypotheken, aangezien deze niet worden beschouwd als directe blootstelling aan vastgoed.

([4]) Met andere woorden, 50 % wordt gemeten in termen van aandelen van 50 % plus 1 en een verlies van de meerderheid in de raad en de deconsolidatie van de jaarrekeningen van de entiteit.

([5]) Voortgangsverslag over het herstructureringsplan van ING, definitieve versie, 19 juni 2012.

([6]) Afwikkelingen in de Verenigde Staten (d.w.z. de activiteiten US Variable Annuities en US Financial Products) gelden als pro forma afstotingen. Deze afwikkelingen, gemeten naar toegewezen aandelen (op basis van de gegevens voor boekjaar 2011), in combinatie met een afstoting van ten minste 25 % van het belang in ING Insurance/IM US zullen resulteren in een afstoting van meer dan 50 % (pro forma) voor 31 december 2014.

([7]) In het geval van Insurance/IM US wordt aan het afstotingscriterium van meer dan 50 % voldaan zodra ING ten minste 25 % van die activiteit heeft afgestoten, rekening houdend met een pro forma afstoting van de af te wikkelen ondernemingen in de VS (gemeten naar toegewezen aandelen op basis van gegevens boekjaar 2011).

d) Nederland verbindt zich voorts ertoe dat ING een prijsleiderschapsverbod in acht zal nemen:

ING EU (niet-ING Direct) > 5 % marktaandeel

— Voor Nederland zal geen verbod op prijsleiderschap gelden (hypotheken, spaarproducten, kmo-deposito's (kmo's - kleine en middelgrote ondernemingen), private banking etc.). Op andere activiteiten in de EU die niet onder ING Direct vallen en die een marktaandeel van meer dan 5 % hebben, is het volgende van toepassing.

— Zonder voorafgaande toestemming van de Commissie biedt ING (op de markten zoals die hieronder zijn afgebakend) voor gestandaardiseerde ING-producten geen tarieven aan die gunstiger zijn dan de drie beste tarieven van haar naaste concurrenten op de EU-markten waarop ING een marktaandeel van meer dan 5 % heeft. Dit betekent dat er ten minste drie producten op de markt zijn die worden aangeboden tegen een betere prijs dan de prijs die ING kan bieden.

— Deze toezegging geldt alleen voor de gestandaardiseerde ING-producten op de volgende productmarkten: i) retailspaarmarkt; ii) retailhypotheekmarkt; iii) private banking voor zover het gaat om hypotheek of spaarproducten, of iv) deposito's voor kmo's (waarbij kmo's worden omschreven volgens de kmo-definitie zoals die gewoonlijk of momenteel door ING wordt gehanteerd bij haar activiteiten in het betrokken land). Zodra ING constateert dat zij voor haar producten voordeligere tarieven berekent dan haar drie concurrenten met de beste tarieven, past zij haar tarieven zo snel mogelijk, zonder verdere vertraging – binnen [0-20] werkdagen mits de (lokale) wettelijke en regulatoire voorschriften dit toestaan – aan tot een niveau dat met onderhavige toezegging in overeenstemming is. Op het moment dat ING haar prijzen vaststelt, zal zij nagaan of deze in overeenstemming zijn met de beperkingen ten aanzien van prijsleiderschap. Om tegenstrijdigheden tussen enerzijds het prijsleiderschapsverbod en anderzijds wettelijke en regulatoire beperkingen ten aanzien van prijsaanpassingen tot een minimum te beperken, zullen de commerciële aanbiedingen van ING een geldigheidsduur hebben van maximaal drie maanden.

ING Direct EU

— Voorts zal ING Direct, met het oog op de ondersteuning van de levensvatbaarheid van ING op lange termijn, zonder voorafgaande toestemming van de Commissie, afzien van het aanbieden van een prijs die voordeliger is dan die van haar naaste concurrent met het beste tarief (onder de tien financiële instellingen met het grootste marktaandeel in de desbetreffende productmarkt) [1] voor gestandaardiseerde ING-producten op de EU-markten voor retailhypotheken en retailsparen. Dit betekent dat er ten minste één product op de markt is dat wordt aangeboden tegen een betere prijs dan de prijs die ING kan bieden. Een financiële instelling wordt gedefinieerd als alle ondernemingen binnen een groep (met inbegrip van bijv. tweede merken en dochterondernemingen). Alle prijzen die door een dergelijke financiële instelling worden aangeboden (met inbegrip van prijzen van tweede merken en dochterondernemingen) kunnen voor benchmarking worden gebruikt.

— Zodra ING Direct constateert dat zij de prijsleider is geworden op de EU-markten voor retailhypotheken of retailsparen, past zij haar tarieven zo snel mogelijk aan, zonder verdere vertraging – binnen [0-20] werkdagen mits de (lokale) wettelijke en regulatoire voorschriften dit toestaan – tot een niveau dat met onderhavige toezegging in overeenstemming is. Op het moment dat ING Direct haar prijzen vaststelt, zal zij nagaan of deze in overeenstemming zijn met de beperkende bepalingen. Om tegenstrijdigheden tussen enerzijds het prijsleiderschapsverbod en anderzijds wettelijke en regulatoire beperkingen ten aanzien van prijsaanpassingen tot een minimum te beperken, zullen de commerciële aanbiedingen van ING Direct een geldigheidsduur hebben van maximaal drie maanden.

— Wanneer het aantal prijzen binnen de benchmark op basis van het beste tarief van elk van de financiële instellingen uit de top 10 kleiner is dan tien, zal worden gekeken naar de grootste 11, 12, 13 enz. financiële instellingen tot er tien prijzen van verschillende financiële instellingen gevonden zijn.

— Voor elk land en elke productgroep is een vooraf vastgestelde top 10 van financiële instellingen overeengekomen. Deze lijst is opgenomen in een afzonderlijk document en vormt, zoals overeengekomen met de Commissie, de basis voor het toezicht. De lijst zal worden gebruikt tot 30 juni 2013 en periodiek worden bijgewerkt. In het tweede kwartaal van 2013 zal de monitoring trustee voor het PLV de lijst beoordelen en zo nodig wijzigingen voorstellen.

[1] Als ING Direct zelf niet tot de top 10 behoort, kan zij zichzelf vergelijken met (de) tien (grootste) spelers. Als ING Direct wel tot de grootste tien spelers behoort, moet vergeleken worden met de negen andere grootste spelers op de markt. Dit laatste is niet van toepassing op ING Direct Austria, dat altijd kan worden vergeleken met tien andere (grootste) spelers.

Voor Spanje, Frankrijk en Italië zijn specifieke benchmarks overeengekomen. In het specifieke geval van Italië (kerntarief) verbindt ING zich ertoe een lagere prijs aan te bieden dan het beste kerntarief in Italië vergeleken met de volledige spaarmarkt (met uitzondering van drie nichespelers: […]). Nieuwkomers op de markt zullen worden beoordeeld door de monitoring trustee voor het PLV. De benchmark voor promotionele tarieven voor variabele spaargelden in Italië wordt samengesteld op basis van de top 10 van financiële instellingen. Van elke instelling wordt het hoogste promotioneel tarief voor variabele spaargelden genomen. Als de financiële instelling geen promotioneel tarief aanbiedt voor variabele spaargelden, wordt in plaats daarvan het hoogste deposito met een vaste opzegtermijn van [1-12] maanden genomen. Indien echter meer dan [2-6] van de financiële instellingen uit de top 10 wel een promotioneel tarief voor variabele spaargelden aanbieden, is het niet langer mogelijk om deposito's met een vaste opzegtermijn van [1-12] maanden mee te nemen in de samenstelling van de benchmark. ING verbindt zich ertoe een lagere prijs aan te bieden dan het beste aanbod in deze benchmarklijst. Nadere informatie over de uitzonderingen en andere toelichtingen zijn opgenomen in een afzonderlijk document, waarover met de Commissie is overeengekomen dat het gebruikt zal worden bij het toezicht.

Algemeen

— ING zal bovendien afzien van welkomstaanbiedingen (bijvoorbeeld contant voordeel) voor het openen van een spaarrekening die, in combinatie met het aangeboden rentetarief, gunstiger zijn dan de gunstigste combinatie van rentetarief en welkomstaanbieding op de spaarmarkt. Wanneer een bundel van producten (waaronder een spaarrekening) wordt aangeboden, geldt bovendien dat de rentetarieven en welkomstaanbiedingen samen niet voordeliger zijn dan de voordeligste combinatie van rentetarieven en welkomstaanbiedingen op de spaarmarkt of voor een vergelijkbare bundel. De prijszetting van het product zelf is in de bundel inbegrepen. Om de gecombineerde waarde van de aanbieding te berekenen, wordt de welkomstaanbieding verrekend met de gemiddelde eerste inleg van ING in het kader van de campagne gerekend over twaalf maanden, wat leidt tot een gecombineerde effectieve rente. Voor ING EU ((niet ING Direct) > 5 % marktaandeel) zullen de bundels worden vergeleken met de gunstigste prijzen van haar drie naaste concurrenten. Voor ING Direct zullen de bundels worden vergeleken met de tien financiële instellingen die het grootste marktaandeel hebben in de betreffende productmarkt.

— Indien als gevolg van veranderingen in de markt een gebrek aan substantiële mededinging ontstaat binnen een bepaalde benchmarkcategorie, zelfs als alle financiële instellingen zijn meegerekend, of indien concurrenten (i) onjuiste of onvolledige informatie aan cliënten verstrekken over het verbod op prijsleiderschap voor ING of (ii) proberen ING bloot te stellen aan het risico dat zij het verbod op het prijsleiderschap overtreedt, zal de monitoring trustee voor het PLV, na de Commissie gehoord te hebben, een voorstel doen en proberen in samenspel met de Commissie en ING een oplossing te vinden in de geest van de oplossingen die zijn vermeld in een afzonderlijk document, waarover met de Commissie is overeengekomen dat het gebruikt zal worden bij het toezicht.

— De beperkingen in verband met het verbod op prijsleiderschap waartoe ING zich in 2009 heeft verbonden, en die zijn opgenomen in de bijlage bij het besluit van de Commissie van 11 mei 2012, blijven van kracht gedurende een overgangsperiode van maximaal drie maanden na het besluit van de Commissie over deze aangepaste bijlage. De aangepaste beperkingen die in deze bijlage worden beschreven, treden drie maanden na het besluit van de Commissie over deze aangepaste bijlage in werking. Het verbod op prijsleiderschap geldt tot 18 november 2015 of tot de datum waarop meer dan 50 % van Insurance/IM Asia, 50 % van Insurance/IM US ([1]) en 50 % van Insurance/IM Europe is afgestoten, als deze datum eerder valt. Nederland stelt, na een voorafgaande selectie door en op voorstel van ING, een monitoring trustee aan om op de naleving van deze voorwaarde toe te zien (hierna "de monitoring trustee voor het PLV" genoemd). Deze monitoring trustee voor het PLV moet de goedkeuring van de Commissie krijgen.

e) Nederland verbindt zich tot een aantal gedetailleerde bepalingen ten aanzien van de afsplitsing en afstoting van WUH/Interadvies:

— Er wordt verwezen naar het herzieningsverzoek/het voorgestelde ondernemingsplan (Van Gogh) van Nederland van 4 november 2011 en latere bijgewerkte versies die aan de Commissie zijn voorgelegd, in het bijzonder het bijgewerkte ondernemingsplan van 11 juli 2012. De toezeggingen volgens het Van Gogh-scenario worden hierna vermeld.

— ING richt in Nederland met het oog op afstoting een nieuwe onderneming op, die wordt afgesplitst van haar bestaande Nederlandse retailbankingactiviteiten. De belangrijkste financiële prognoses voor die onderneming zijn als volgt: ([2])

([1]) In het geval van Insurance/IM US wordt aan het afstotingscriterium van meer dan 50 % voldaan zodra ING 25 % van die activiteit heeft afgestoten, rekening houdend met een pro forma afstoting van de af te wikkelen ondernemingen (gemeten naar toegewezen aandelen op basis van gegevens boekjaar 2011).

([2]) De prognoses voor hypotheken zijn gebaseerd op een jaarlijkse productie van [1,5-7] miljard EUR (basisscenario). De prognoses voor consumentenkrediet zijn gebaseerd op de productiedoelstellingen die verderop worden beschreven. Hoewel de feitelijke resultaten kunnen afwijken als gevolg van vervroegde aflossing door consumenten, zal de productie overeenstemmen met de toegezegde doelstellingen die verderop worden beschreven. De totale deposito's en wholesalefinanciering zullen binnen de verderop toegezegde uiterste waarden per jaar liggen.

Klantensaldo's & financieringsprognoses NN Bank

(in miljoenen)

	Start	2013	2014	2015	2016	2017
Klantensaldo's						
Hypotheken	EUR 2 600	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Consumentenkrediet	EUR 188	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Consumentendeposito's	EUR 2 940	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Wholesalefinanciering						
Financiering ING Bank	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
Kapitaalmarkten	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]

— De uitkomst daarvan moet zijn dat deze nieuwe onderneming een levensvatbaar en concurrerend bedrijfsonderdeel is dat zelfstandig functioneert en is afgescheiden van de activiteiten die bij ING blijven. Die nieuwe onderneming zal delen omvatten van het al afgesplitste en zelfstandige bedrijfsonderdeel Westland Utrecht/Interadvies (Westland Utrecht Bank) en de huidige (beperkte) activiteiten van het recentelijk opgerichte bedrijfsonderdeel NN Bank van Nationale Nederlanden.

— De af te stoten activiteiten zullen worden ondergebracht bij ING Insurance/IM Europe, dat een op de Nederlandse detailhandel gerichte langetermijnstrategie volgt, en zullen opereren onder de vlag van "Nationale Nederlanden" (als "NN Bank"), met eigen financieringsmogelijkheden en een breed distributienetwerk. Als gevolg hiervan zal NN Bank uiterlijk 31 december 2015 worden afgestoten als onderdeel van ING Insurance/IM Europe. Deze afstoting zal waarschijnlijk door middel van een beursintroductie (ofwel IPO) geschieden.

— NN Bank zal een breed en samenhangend productaanbod hebben, met hypotheken, spaarrekeningen, banksparen, beleggingsproducten en consumentenkredieten, in combinatie met kernproducten van de NN-verzekeringsactiviteiten Life en P&C. ([1]) NN Bank zal cliënten bereiken via een geïntegreerd model op basis van meerdere distributiekanalen, waarbij het gebruikmaakt van onafhankelijke financieel adviseurs en verbonden agenten, die landelijk advies verlenen over complexe financiële situaties en producten. Voor verkoopactiviteiten en dienstverlening zal in toenemende mate gebruik worden gemaakt van internet en callcenters. Al deze distributiekanalen tezamen verschaffen toegang tot meer dan 2,5 miljoen cliënten van NN.

— NN Bank zal grotendeels zichzelf financieren via retailspaargelden en overfinanciering vanuit de verzekeringsactiviteit, waar nodig aangevuld met externe financiering. NN heeft toegang tot financiering en kapitaal om de groei en productie van hypotheken mogelijk te maken, wat in de huidige marktomstandigheden een concurrentievoordeel vormt.

— De uitvoering van het voorgestelde ondernemingsplan betekent dat een deel van de bestaande hypotheekportefeuille van Westland Utrecht Bank bij ING blijft. Aanvankelijk zal de balans van NN Bank bescheiden zijn om een adequate afstemming van activa en passiva mogelijk te maken en snel uit te groeien tot een speler van middelgrote omvang. De kapitalisatie zal voldoende zijn voor de uitvoering van haar plan voor groei op de lange termijn: ING zal economische baten van de door ING behouden portefeuille (350 miljoen EUR op basis van de netto contante waarde van de (economische) winst van die portefeuille) overdragen als kapitaalinjectie vooraf, en zal aanvullend kapitaal (tot maximaal 120 miljoen EUR) verschaffen indien dit nodig is, maar uiterlijk kort voor de afstoting (als de in Basel III geïntroduceerde hefboomratio verplicht wordt en wanneer NN Bank kapitaal nodig heeft om het ondernemingsplan te kunnen uitvoeren). Hierdoor zal groei worden gewaarborgd tot ongeveer 2016, waarna NN Bank haar groei zelf zal kunnen financieren. Daarom zal ING alle onkosten en risico's van de behouden hypotheekportefeuille (tot aan de vervaldatum) dragen en de winsten overdragen aan NN Bank.

— NN Bank zal met betrekking tot hypotheken en consumentenkrediet de volgende doelstellingen nastreven:

([1]) Op dit moment biedt NN Bank alleen bankspaarproducten en kredieten (hypotheken) aan. Voor elke eventuele uitbreiding van activiteiten of producten is voorafgaande toestemming van DNB vereist.

Hypotheken

In haar hypotheekactiviteit zal NN Bank een gemiddelde nieuwe productie hebben van ten minste [1,5-6] miljard EUR per jaar (met inbegrip van verlengingen van producten in de NN-portefeuille van ING Bank) en [2-9] % van de totale hypotheekproductie op de Nederlandse markt met een maximum van [2-8] miljard EUR per jaar in de periode van 2013 (gemeten vanaf de 'go-live'-datum van NN Bank ([1])) tot en met 2015. ING zegt toe stapsgewijs de volgende maatregelen te treffen als aan deze criteria niet wordt voldaan:

— individuele relaties via een overdracht van hypotheken overdragen aan NN Bank (aan de hand van individuele offertes aan hypotheekklanten van ING Bank ([2])) (omvang afhankelijk van de noodzaak het bovengenoemde marktaandeel te realiseren; selectie van de ING-portefeuille met PD's en LGD's ([3]) conform het ondernemingsplan);

— de eigendom van deze hypotheken overdragen zonder extra kosten voor de cliënt of kosten voor NN Bank;

— NN Bank toestaan gebruik te maken van de distributiekanalen van ING Bank om NN Bank-hypotheken aan te bieden aan cliënten van ING Bank om op die manier de doelstellingen te halen.

Consumentenkrediet

Tegen 31 december 2013 zal NN Bank op het gebied van consumentenkrediet een jaarlijkse nieuwe productie hebben van ten minste [10-100] miljoen EUR en ten minste [0,5-4] % van de totale consumentenkredietproductie op de Nederlandse markt voor haar rekening nemen. ([4]) NN Bank zal een nieuwe productie van ten minste [40-140] miljoen EUR per jaar hebben en ten minste [0,5-5] % van de totale consumentenkredietproductie op de Nederlandse markt, gemeten per 31 december 2015 met een maximum van [100-200] miljoen EUR. ING zegt toe de volgende maatregelen te treffen als aan deze criteria niet wordt voldaan:

individuele relaties overdragen aan NN Bank via een overdracht van een klantenportefeuille voor consumentenkrediet van ING Bank Nederland (dit is een portefeuille van ING Bank) (omvang afhankelijk van de noodzaak het bovengenoemde marktaandeel te realiseren; selectie van de ING-portefeuille met PD's en LGD's conform het ondernemingsplan);

de eigendom van deze consumentenkredieten overdragen zonder extra kosten voor de cliënt of kosten voor NN Bank.

— ING verbindt zich ertoe dat op 31 december 2015 of zodra meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe c.q. NN Bank is afgestoten, het Tier 1-niveau voor NN Bank minimaal 12 % zal zijn, wat ruim boven het wettelijk vereiste minimum ligt.

— ING zegt toe een betalingsfaciliteit voor NN Bank op te nemen in de vorm van een NN-kredietkaart, die de consument niet meer zal kosten dan een debetkaart. ING zal de houders van een NN-kredietkaart gedurende drie jaar na de activering van dit product en uiterlijk tot 31 december 2015 kosteloze toegang bieden tot haar geldautomaten.

— ING zal 350 000 van haar cliënten schriftelijk informeren over NN Bank in overeenstemming met de Nederlandse privacywetgeving. Het zal ING worden toegestaan haar cliënten uit te leggen dat deze mailing tot doel heeft te waarborgen dat ING voldoet aan de voorschriften inzake staatssteun.

([1]) In de overgangsperiode voorafgaand aan de start van het Van Gogh-scenario wordt de toezegging aangaande de hypotheekproductie die in dit scenario wordt gedaan, uitgevoerd door de huidige Westland Utrecht Bank. Gedurende die periode zal Westland Utrecht Bank verslag uitbrengen aan de monitoring trustee over de uitvoering van deze toezeggingen. De nieuwe hypotheekproductie (met inbegrip van verlengingen) en klantendeposito's die in die overgangsperiode zijn gecreëerd, zullen aan de nieuwe NN Bank worden overgedragen bij of voorafgaand aan de lancering van deze bank.

([2]) Met inbegrip van dochterondernemingen van ING Bank.

([3]) PD: "probability of default" (kans op wanbetaling) en LGD: "loss given default" (verlies bij wanbetaling).

([4]) In de overgangsperiode voorafgaand aan de start van het Van Gogh-scenario zal Westland Utrecht Bank/NN Bank zo spoedig mogelijk beginnen met het opbouwen van productiecapaciteit voor consumentenkredieten. In het licht van deze overgangsperiode zegt ING toe haar marktproductie naar verhouding te zullen aanpassen tussen de inwerkingtreding van het Van Gogh-scenario en 31 december 2013. Een eventueel tekort in de productie in het betreffende jaar zal in de daaropvolgende jaren worden gecompenseerd om de bij de uitgangssituatie behorende prognoses te verwezenlijken.

— ING Bank zal haar nieuwe hypotheekproductie beperken. ING zegt toe dat de jaarlijkse hypotheekproductie van ING Bank (verlengingen uitgezonderd) niet hoger zal zijn dan [2-4] keer de nieuwe productie van NN Bank. Per kwartaal mag de nieuwe productie van ING niet hoger zijn dan [2,5-5] keer de nieuwe productie van NN Bank in hetzelfde kwartaal en [2,25-4,5] keer de nieuwe productie van NN Bank gerekend over een half jaar. Als NN Bank op jaarbasis meer dan [2-8] miljard EUR aan nieuwe productie realiseert, gelden er geen beperkingen voor de nieuwe productie van ING Bank. Dit betekent dat als NN Bank gerekend over een semester (een half jaar) voor meer dan [1-4] miljard EUR aan nieuwe productie realiseert, ING niet beperkt zal worden wat betreft de omvang van haar nieuwe productie in het daaropvolgende semester.

NN Bank moet ING maandelijks en onverwijld gegevens over nieuwe productie (nieuwe voorstellen, goedgekeurde voorstellen) en prognoses verstrekken. Aan de hand van de in het kadaster gepubliceerde productiecijfers zal worden beoordeeld of de limiet in acht wordt genomen.

De bovengenoemde beperking geldt van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2015. ING zegt toe zich in de overgangsperiode tot de start van het Van Gogh-scenario voor haar nieuwe productie (verlengingen uitgezonderd) te zullen houden aan een limiet van maximaal [2-4] keer [1,5-6] miljard EUR ([3-24] miljard EUR) op jaarbasis. Elk kwartaal zal verslag worden uitgebracht over de voortgang.

— NN Bank moet haar balans zelf financieren. Het financieringsprofiel van NN Bank zal overeenstemmen met de balansprognoses zoals deze worden voorgesteld in het bedrijfsplan. Dit betekent dat de financiering van NN Bank door ING in absolute bedragen niet hoger zal zijn dan de bedragen die voor elk jaar in het ondernemingsplan zijn vastgesteld en in 2015 zal ING maximaal 2,7 miljard EUR aan financiering verstrekken.

De financiering door ING aan het eind van 2015 (met een maximum van 2,7 miljard EUR) moet de vorm aannemen van verhandelbare effecten, waarbij ING notes met en zonder zekerheidsstelling, zoals gedekte obligaties of RMBS, kan kopen tegen marktprijs. De notes kunnen ook worden gekocht door andere beleggers dan ING. 100 % van de notes moet bij uitgifte een looptijd hebben van vijf jaar of langer, 66 % een looptijd van zeven jaar of langer en 33 % een looptijd van tien jaar of langer. Een onafhankelijke prijszetting zal ofwel aan de hand van de prijs van het effect zelf worden vastgesteld, ofwel, als ING de enige koper van het effect is, aan de hand van secundaire marktprijzen van vergelijkbare marktspelers die worden voorgesteld door de monitoring trustee.

Het financieringsbedrag van NN Bank (totaal deposito's en wholesalefinanciering) ([1]) zal in het eerste jaar minimaal 75 % bedragen, in het tweede jaar 80 % en in het derde jaar 85 % (met een maximum van [1-4] miljard EUR aan wholesalefinanciering) tegenover de basisscenarioprognoses.

Als de daadwerkelijke financiering door materiële wijzigingen in de regelgeving en/of marktomstandigheden onder deze waarden ligt, waardoor de balansprognoses moeten worden bijgesteld, zal ING de monitoring trustee en de Commissie van dit feit op de hoogte brengen. De monitoring trustee zal in overleg met de Commissie maatregelen voorstellen waarmee de levensvatbaarheid van NN Bank moet worden veiliggesteld.

De hoogte van de financiering door ING zal jaarlijks worden geëvalueerd vanaf de lancering van NN Bank (Van Gogh) tot 31 december 2015.

Indien de financieringsprognoses van het ondernemingsplan aan het eind van elk jaar niet zijn verwezenlijkt, neemt ING de volgende correctiemaatregelen:

— Na het eerste jaar stuurt ING een marketingmailing over NN Bank naar nog eens 50 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 80 % en naar nog eens 100 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 75 % van de basisscenarioprognose van het eerste jaar. Na het tweede jaar stuurt ING een marketingmailing over NN Bank naar nog eens 100 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en naar nog eens 150 000 ING-cliënten als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het tweede jaar. De mailings zullen worden verstuurd in overeenstemming met de Nederlandse privacywetgeving. Het zal ING worden toegestaan haar cliënten uit te leggen dat de mailing nodig is om te waarborgen dat ING voldoet aan de voorschriften inzake staatssteun.

([1]) Met uitzondering van financiering door ING (of een van haar directe of indirecte dochterondernemingen).

— Na het eerste jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 1 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % en 2 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 75 % van de basisscenarioprognose van het eerste jaar. Na het tweede jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 2 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en 4 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het tweede jaar. Na het derde jaar verschaft ING aan NN Bank een aanvullend marketingbudget van 5 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 85 % en 6 miljoen EUR als de feitelijke financiering lager is dan 80 % van de basisscenarioprognose van het derde jaar. NN Bank zal deze marketingbudgets gebruiken voor de marketing van nieuwe direct sales (voornamelijk promotionele […] en […] stimulansen, en in mindere mate andere marketingmethoden etc. Als de maatregelen niet voornamelijk promotionele […] of […] stimulansen inhouden, moeten ze worden goedgekeurd door de monitoring trustee en kunnen ze worden verworpen door de Commissie).

Als de feitelijke financiering in 2015 lager is dan 85 % van de basisscenarioprognose voor 2015, zal ING naast de bovengenoemde maatregelen de volgende correctiemaatregel treffen:

— Aan houders van NN-kredietkaarten twee jaar langer kosteloze toegang bieden tot geldautomaten van ING (d.w.z. tot 31 december 2017).

— De Commissie zal de uitvoering van de bovengenoemde toezeggingen beoordelen zodra meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe c.q. NN Bank is afgestoten, of tegen 31 december 2015, als dat eerder is. De toezeggingen eindigen op de datum dat meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe c.q. NN Bank is afgestoten, tenzij anders bepaald.

— De oprichting van NN Bank zal worden uitgevoerd onder toezicht van de op dit moment aangestelde monitoring trustee. ING zal NN Bank afschermen totdat meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe is afgestoten; de monitoring trustee ziet daarop toe. Leidend beginsel daarbij zal zijn dat de afscherming dusdanig van opzet is dat NN Bank en NN Insurance naar behoren een geïntegreerde commerciële strategie kunnen uitvoeren ten aanzien van producten en diensten voor retailverzekeringen en retailbanking.

— Gedurende een periode van twaalf maanden na de afstoting van NN Bank (d.w.z. afstoting van meer dan 50 % van ING Insurance/IM Europe en NN Bank) zal ING zich onthouden van actieve werving van cliënten van NN Bank voor producten die NN Bank aan die cliënten levert op de datum dat het besluit van de Commissie wordt aangenomen.

f) De kosten van alle trustees die tijdens het herstructureringsproces worden aangesteld, zullen worden gedragen door ING.

g) Met het oog op het herstel van de levensvatbaarheid verbindt Nederland zich ertoe dat ING het volgende in acht zal nemen:

— ING blijft zich ertoe verbinden om zich te richten op financiering op langere termijn die niet van deposito's afkomstig is, door meer schuldinstrumenten uit te geven met een looptijd van langer dan één jaar. Dit betekent dat op haar balans het relatieve aandeel uitstaande langetermijnfinanciering (met een looptijd van meer dan één jaar) die niet van deposito's afkomstig is, zal blijven groeien. Voorwaarde voor het welslagen hiervan is dat de situatie op de markten minder veeleisend wordt.

— ING zegt toe de zogeheten 'double leverage' (dubbele hefboom) te zullen elimineren. Daartoe zullen tijdens de afstoting van verzekeringsactiviteiten de opbrengsten daarvan worden gebruikt om de double leverage te verlagen – voor zover deze opbrengsten niet nodig zijn om de leverage van de overblijvende verzekeringsactiviteit op een aanvaardbaar niveau te houden – wat uiteindelijk zal leiden tot de volledige eliminatie van de double leverage. Los daarvan kunnen dividenden aan de ING Groep, voor zover er meer kapitaal wordt gegenereerd dan nodig is om aan de vereisten van Basel III of Solvency II te voldoen, een aanvullende bron zijn die kan bijdragen aan een versnelde eliminatie van double leverage.

h) Ten aanzien van het uitstel van couponbetalingen en het aflossen van Tier 1- en Tier 2-effecten verbindt Nederland zich ertoe dat ING het volgende in acht zal nemen:

— ING is niet verplicht couponbetalingen op hybride instrumenten uit te stellen.

Het is de Nederlandse autoriteiten duidelijk dat de Commissie gekant is tegen de uitkering van eigen vermogen (aandelenvermogen en achtergestelde schulden) door staatssteun ontvangende ondernemingen wanneer de activiteiten van die ondernemingen onvoldoende winst genereren ([1]) en dat de Commissie in dat verband in beginsel gekant is tegen de aflossing van Tier 2-kapitaal en Tier 1 hybride instrumenten. De aflossing of terugkoop van Tier 2-kapitaal en Tier 1 hybride instrumenten wordt in de toekomst telkens ter goedkeuring aan de Commissie voorgelegd tot 18 november 2014 of, als dat eerder is, de datum waarop ING de Core Tier 1-effecten volledig aan Nederland heeft terugbetaald (inclusief de betreffende opgelopen rente van Core Tier 1-coupons en uitstappremies).

Ondanks de bovenstaande beperking zal het ING worden toegestaan het hybride instrument (ISIN XS0130855108) van ING Verzekeringen NV ter waarde van 1,25 miljard EUR af te lossen, dat getriggerd wordt bij een wijziging van zeggenschap, waarop ING Verzekeringen NV in gebreke zou zijn. Wil de vereiste herstructurering een zelfstandige verzekeringsactiviteit mogelijk maken, dan is de aflossing van dat instrument een noodzakelijke voorwaarde. De clausule betreffende wijziging van zeggenschap treedt in werking zodra Insurance Asia wordt afgestoten.

i) Nederland verbindt zich ertoe dat ING ervan zal afzien om grootscheepse marketingcampagnes te voeren waarbij de herkapitalisatiemaatregel als voordeel bij de mededinging wordt aangewend.

j) Nederland verbindt zich ertoe dat ING de beperkingen op haar beloningsbeleid en haar marketingactiviteiten, waartoe zij zich eerder in het kader van de overeenkomst betreffende de Core Tier 1-effecten en de Illiquid Assets Back-upfaciliteit heeft verbonden, zal handhaven.

k) ING en Nederland verbinden zich ertoe tot 31 december 2013 om de zes maanden een voortgangsverslag over de tenuitvoerlegging van het herstructureringsplan bij de Commissie in te dienen en daarna eenmaal per jaar tot 2018 of tot ING Insurance volledig is afgestoten.

l) Als ING een toezegging betreffende het afstoten van activiteiten of in verband met NN Bank die in 2015 moet worden uitgevoerd, niet nakomt, zal de Nederlandse Staat de herkapitalisatie opnieuw aanmelden bij de Commissie.

m) Een voldoende gekwalificeerde monitoring trustee, die onafhankelijk is van ING, zal tot 31 december 2015 voortdurend en nauwgezet toezien op de volledige en correcte tenuitvoerlegging van alle toezeggingen en verplichtingen die in deze bijlage worden beschreven. De onderneming waaraan deze taak momenteel is toevertrouwd, zal blijven toezien op de naleving van de toezegging in verband met het Van Gogh-scenario en alle andere toezeggingen die zijn opgenomen in deze bijlage. Uitzondering hierop vormt het toezicht op de naleving van het verbod op prijsleiderschap. Het toezicht op dit verbod zal worden uitgevoerd door een nieuwe trustee, namelijk de monitoring trustee voor het PLV. Beide trustees zullen na zes maanden en vervolgens op continue basis worden beoordeeld door de Commissie. De afspraken over de aanstelling en de taken van de monitoring trustee voor het PLV worden in een afzonderlijke overeenkomst uiteengezet.

n) Nederland zegt toe dat de herstructurering van ING vóór 31 december 2015 volledig zal zijn uitgevoerd, tenzij anders aangegeven, bijvoorbeeld wat betreft de afstoting van het resterende belang (d.w.z. belang van minder dan 50 %) in ING Insurance/IM.

([1]) Zie punt 26 van de Mededeling van de Commissie betreffende het herstel van de levensvatbaarheid en de beoordeling van de herstructureringsmaatregelen in de financiële sector in de huidige crisis met inachtneming van de staatssteunregels (herstructureringsmededeling).

BIJLAGE II

DE BEGINSELEN DIE GELDEN VOOR INTERNE UNITS DIE WORDEN AFGEBOUWD IN DE VERZEKERINGSSECTOR

Van toepassing zolang ING Groep volledige zeggenschap over een activiteit heeft.

Aandachtspunten in verband met de mededinging

(i) geen nieuwe productie, geen acceptatie van nieuwe verzekeringspolissen voor bestaande of nieuwe cliënten (geen contractuele verbintenissen of ALM-doelstellingen (Asset & Liability Management)).

(ii) verkennen van mogelijkheden om lopende polissen met instemming van cliënten te beëindigen

(iii) geen verbetering van commerciële voorwaarden van lopende polissen

(iv) wanneer commerciële voorwaarden door de verzekeraar kunnen worden aangepast, moeten deze voorwaarden worden vastgesteld op het minst gunstige niveau dat mogelijk is

Aandachtspunten in verband met de levensvatbaarheid

(i) periodiek onderzoeken of de resterende activa en passiva als geheel of in delen verkocht kunnen worden (jaarlijkse telefonische marktpeiling waarover verslag moet worden uitgebracht aan de trustee; elke twee jaar een volledig gedocumenteerde marktpeiling)

(ii) afscherming tegen mogelijke impact op de levensvatbare activiteit door middel van afgescheiden boekhoudingen en heldere kostentoerekening tussen goede bank en de af te wikkelen activiteit

(iii) conservatieve raming maken van de toekomstige kapitaalbehoeften van de af te bouwen activiteit en het noodzakelijke kapitaal toewijzen, in de vorm van voorzieningen of anderszins

(iv) conservatief beheer van activa in relatie tot passiva (richtsnoeren voor herinvestering worden voorzien van documentatie).

(v) conservatief hedgingbeleid met als doel een efficiëntie van 80-120 % van de algehele hedgingdoelstelling, afhankelijk van materialiteit

(vi) periodieke beoordeling van mogelijkheden voor gedeeltelijke of volledige herverzekering (moet worden gedocumenteerd)

(vii) bovenstaande moet overeenstemmen met toepasselijke lokale wettelijke vereisten en doelstellingen